

16+

Бездань
балотнай
казкі
стар. 6

Паміж
Парыжам
і калгасам
стар. 7

Крэда
Міхаіла
Фінберга
стар. 15

Вясёлка Васіля Вітка

Які беларус з маленства не ведае казак «Вавёрчына гора», «Азбуку Васі Вясёлкіна», «Казку пра цара Зубра»? А колькі тых, хто ў дзяцінстве з нецярплівасцю чакаў выхаду чарговага нумара часопіса «Вясёлка»! Што агульнага? Цімох Васільевіч Крысько, больш вядомы пад псеўданімам Васіль Вітка, яднае гэтыя выданні. Пісьменнік шматграннага таленту, ён праявіў сябе як паэт, празаік, драматург, перакладчык і публіцыст. Але найбольш вядомым і прызнаным стаў як дзіцячы пісьменнік.

Чытаючы яго лёгка, кранальныя гісторыі, дзе абавязкова перамагае дабро, нават не задумваешся над тым, якім складаным быў шлях Цімоха Васільевіча ў літаратуру: у трыццатыя гады супраць яго была заведзена справа — абвінавачалі ў «лібералізме і страце пільнасці», звольнілі з пасады ў рэдакцыі газеты «Чырвоная змена»... Пісьменніку пашанцавала, што ў яго лёс умяшаўся сумленны чалавек і разблытаў усе ліпавыя ніткі, з якіх шылася магчымае пакаранне...

Экспазіцыя «Васіль Вітка. «Вясёлкі» вітаю прылёт...», што адкрылася ў Дзяржаўным літаратурным музеі гісторыі беларускай літаратуры, раскрывае творчую індывідуальнасць літаратара праз яго творы і гісторыю першага часопіса для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў Беларусі, рэдактарам якога доўгі час быў Васіль Вітка.

Фота з фонду Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

Васіль Вітка на радзіме ў вёсцы Еўлічы Слуцкага раёна, 1985 г.

«ЛІМ»-акцэнт

Свята. У Беларусі ўрачыста адзначылі 76-ю гадавіну Вялікай Перамогі. «Чым далей адыходзяць у гісторыю гераічныя і трагічныя падзеі Вялікай Айчыннай вайны, тым больш велічным і грандыёзным паўстае перад намі ахвярны подзвіг нашых дзядоў і прадзедаў — тых, хто выратаваў чалавецтва ад зняволення і знішчэння», — падкрэсліў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падчас цырымоніі ўскладання вяноў да манумента Перамогі ў Мінску. Гэта была эпахальная бітва за жыццё на зямлі, за захаванне чалавечага роду, Вялікая Перамога добра над сусветным злом. Свет павінен ведаць і помніць аб трагедыі беларускага народа, і гэтую тэму дзяржава будзе ўзнімаць на самы высокі міжнародны ўзровень, адзначыў беларускі лідар.

Дзяржава. У гэтым годзе Дзень Перамогі прыпаў на другую нядзелю мая і супаў з яшчэ адным святам — Днём Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга. «Нашы герб, сцяг, гімн, Вялікая Перамога — непарыўна звязаныя паміж сабой сімвалы велічы і незалежнасці беларускага народа. У іх увасоблены лёсавызначальныя дасягненні беларусаў, духоўныя і маральныя рысы нацыі, асаблівасці нашай культуры і светапогляду», — адзначыў Прэзідэнт Беларусі падчас урачыстага рытуалу ўшаноўвання дзяржаўных сімвалаў на плошчы Дзяржаўнага сцяга. Супадзенне найважнейшых у гісторыі беларускай дзяржаўнасці свят у Год народнага адзінства — знак непарушнасці нацыянальных традыцый і духоўных каштоўнасцей, перакананы Аляксандр Лукашэнка.

Узнагароды. Прэзідэнт Беларусі ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды прадстаўнікам розных сфер дзейнасці, а таксама дыпламы аб прысваенні ганаровых званняў. Урачыстая цырымонія адбылася 7 мая ў Палацы Незалежнасці. Сярод тых, хто атрымаў дыплом, — заслужаны дзеяч культуры, намеснік дырэктара — загадчык аддзела музычных і літаратурна-мастацкіх праграм дырэкцыі канала «Культура» Беларускага радыё Нацыянальнай дзяржаўнай тэле радыёкампаніі Навум Гальпяровіч.

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі павіншаваў народнага артыста Расіі Уладзіміра Бортку з 75-годдзем. «Вас ведаюць і цэняць як захопленнага любімай справай рэжысёра, таленавітага сцэнарыста, прадзюсара і патрыятычна настроенага палітычнага дзеяча», — гаворыцца ў віншаванні. «Няхай ваша шматгранная дзейнасць і ў далейшым прыносіць людзям радасць, садзейнічае выхаванню падрастаючых пакаленняў, умацаванню супрацоўніцтва ў сферы культуры паміж нашымі краінамі», — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Конкурс. Міністэрства культуры з Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» і Беларускім саюзам кінематографістаў да 1 ліпеня праводзяць конкурсны адбор сінopsisаў (сцэнарных заявак) фільмаў «Мая Беларусь». Мэта — пошук арыгінальных канцэпцый для стварэння літаратурных сцэнарыяў і далейшай вытворчасці фільмаў па наступных намінацыях: «Поўнаметражны фільм у ігравой форме, які адлюстроўвае падзеі міжваеннага перыяду і гістарычнае значэнне ўз'яднання Заходняй Беларусі і БССР»; «Поўнаметражны фільм у ігравой форме, прысвечаны 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў»; «Поўнаметражны фільм у анімацыйнай форме, прысвечаны жыццю Усяслава Чарадзея». Жадаючыя могуць да 30 мая прадставіць заяўку і матэрыялы на электронны адрас Міністэрства культуры. Пераможцы атрымаюць грашовую прэмію, а таксама права рэалізаваць пададзены сінopsis у паўнацэнны літаратурны сцэнарый пры падтрымцы арганізатара конкурснага адбору ў 2021—2022 гадах.

Кадры. Міністр культуры Анатоль Маркевіч прадставіў калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі новага генеральнага дырэктара. Ім стаў Вячаслаў Гарбузаў, які раней займаў пост гендырэктара Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі. Гэта планамерная праца па нарошчванні кадравага патэнцыялу, накіраваная на ўмацаванне стабільнасці і актывізацыю творчай энергіі работнікаў установы, інфармуе БелТА.

Анімацыя. Падзейны некамерцыйны паказ анімацыйнага фільма «263 ночы», прывергаваны да святкавання Дня Перамогі, адбыўся ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. «263 ночы» — міжнародны праект Беларусі, Расіі і Ізраіля, заснаваны на рэальнай гісторыі групы з 26 яўрэяў, якія спрабавалі выжыць у выкапаным імі склепе ў страшныя гады фашысцкай акупацыі і стварэння гета. Рэжысёр мультфільма — Ірына Тарасова, аўтар сцэнарыя — Канстанцін Андрушчкін. Мастаком-пастаноўшчыкам выступіла Ганна Емяльянава, кампазітарам — Юрый Павалоцкі, гукарэжысёр — Віктар Морс. У ролі апавядальніка за кадрам — народны артыст Расіі Арыстарх Ліванаў. У Міністэрстве культуры паведамілі, што ў ліпені «263 ночы» глядачы змогуць убачыць на юбілейным, XXX Міжнародным фестывалі мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску». Сусветная прэм'ера анімацыйнага фільма адбудзецца летам адначасова ў Беларусі, Расіі і Ізраілі.

Агляд афіцыйных падзей ад Інесы ПЕТРУСЕВІЧ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Найлепшыя чытальнікі: хто яны?

Савет Гомельскага абласнога аддзялення СПБ падвёў вынікі абласнога конкурсу чытальнікаў «Захаваем свет разам!», які 15-ы раз ладзіцца абласной пісьменніцкай суполкай пры падтрымцы ўпраўлення адукацыі Гомельскага аблвыканкама.

Творчае спаборніцтва праводзіцца з мэтай стымулявання чытацкіх інтарэсаў школьнікаў і карыстаецца вялікай папулярнасцю ў навуачніцкай Гомельшчыны. Адна з задач конкурсу — прапаганда твораў пісьменнікаў, прысвечаных падзеям Вялікай Айчыннай вайны, роднаму краю, духоўнаму багаццю рэгіёна.

Як адзначылі ў савеце аддзялення, у спаборніцтве бралі ўдзел звыш

тысячы юных чытальнікаў, а на абласны тур (праходзіў у анлайн-фармаце) было даслана больш як 30 відэазапісаў пераможцаў раённых тураў. Журэ, у складзе якога былі вядомыя пісьменнікі, журналісты, артысты тэатра і кіно, напярэдадні Дня Перамогі вызначыла найлепшых чытальнікаў, а рашэнне аб прысваенні званняў фіналістаў і лаўрэатаў было прынята непасрэдна саветам абласнога аддзялення.

У пісьменніцкай суполцы падкрэслілі, што творы класікаў беларускай літаратуры, як уключаныя ў школьную праграму па літаратуры, так і рэкамендаваныя для пазакласнага чытання, з задавальненнем чытаюцца сённяшнімі школьнікамі. Каля 45 працэнтаў фіналістаў выбралі прозу Івана Шамякіна і Івана Мележа. Разам з тым заўважна цікавасць і да набыткаў сучаснікаў — Уладзіміра Гаўрыловіча, Васіля Ткачова, Раісы

Дзейкун, Ганны Атрошчанкі, Валянціны Кадзетавай-Арэставай і інш.

У фінал выйшлі 15 школьнікаў. Сярод іх і землякі Мележа і Шамякіна. Напрыклад, вучаніца СШ № 12 г. Мазыра Карына Ханецкая і Ганна Дзенісюк (вучыцца ў Глінішчанскім дзіцячым садзе — сярэдняй школе імя І. П. Мележа), перамаглі ў абласным туры, чытаючы ўрывкі з «Палескай хронікі» Івана Мележа. А Мілана Навіцкая, вучаніца СШ № 5 г. Добруша, уразіла журы сваім прачытаннем урывка з аповесці «Трывожнае шчасце» Івана Шамякіна.

Узнагароджанне пераможцаў конкурсу пройдзе 22 мая падчас правядзення ў горадзе над Сожам форуму «#ЧЫТАЙГОМЕЛЬ». У якасці падарунка фіналісты і лаўрэаты атрымаюць кнігі з аўтографамі гомельскіх празаікаў.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ

конкурсы

Масток паміж мінулым і сучасным

Рэспубліканскі літаратурны конкурс сярод вучняў 8—11 класаў «Мой дзень у Брэсцкай крэпасці» ладзіцца ў межах праекта «Лета з добрай кнігай» і з нагоды 80-годдзя абароны крэпасці.

Арганізатары творчага спаборніцтва — Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўнае ўпраўленне ідэалогіі і па справах моладзі Брэсцкага аблвыканкама і ДУ «Брэсцкая крэпасць-герой». Конкурс праводзіцца з 9 мая да 22 чэрвеня.

Брэсцкая цытадэль — сімвал мужнасці і гераізму, стойкасці і непахіснасці духу. Мы чакаем маленькіх

прэзентацыя

Прапануем падарожжа ў часе

Прэс-канферэнцыя «Вандруем па Беларусі разам з кніжнымі навінкамі ад вядучых выдавецтваў краіны» адбылася ў Доме прэсы ў Дзень друку. У яе межах ладзілася прэзентацыя агульнага праекта выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» і Музея Беларускага Палесся — кнігі «Вандроўкі па Палессі».

Выданне змяшчае ўнікальныя фотаздымкі са збору музея, зробленыя ў 1923—1939 гадах у 58 населеных пунктах Заходняга Палесся. Гэта каштоўная інфармацыя па этнаграфіі, архітэктуры, краязнаўстве беларускага і ўкраінскага Палесся. Большасць фатаграфій публікуецца ўпершыню.

— Палессе і па сёння вабіць несканувасцю прыроды, асаблівасцямі культурнага ландшафту. Але гэтыя мясціны змяніліся. І вельмі важна параўноўваць з мінулым дзень сённяшні, каб зразумець, што застаецца праз гады — культура і побыт палешукоў, — распавяла аўтар выдання, прафесар кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Вольга Лабачэўская.

Вядучы навуковы супрацоўнік Музея Беларускага Палесся Святлана Цылімава расказала, як збіраюцца і захоўваюцца ўнікальныя экспанаты, і правяла своеасаблівую экскурсію, дэманструючы слайды залаў музея на экране. Адзін з раздзелаў кнігі «Вандроўкі па Палессі» якраз прысвечаны гісторыі стварэння музея і змяшчае фотаздымкі яго даваеннай калекцыі.

У выданні таксама разглядаецца гісторыя ўзнікнення фоталетапісу Палесся, прыведзены біяграфіі мясцовых фатографістаў і даследчыкаў, зроблены каментарыі да здымкаў.

— Кніга — адначасова падарожжа геаграфічнае і падарожжа ў часе. Мы маем магчымасць зазірнуць у мінулае на 100 гадоў і на свае вочы пабачыць, як жылі беларусы, якія яны выглядалі. Сімвалічна, што кніга выйшла ў Год народнага адзінства. Увага да сваёй культуры, народных традыцый, сваіх каранёў дапамагае нам лепш зразумець сябе як нацыю — гэта тое, што нас яднае, —

Вольга Ваніна і Вольга Лабачэўская падчас прэс-канферэнцыі.

падкрэсліла дырэктар выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» Вольга Ваніна.

Намеснік дырэктара Беларускага дзяржаўнага архіва кінафатафонадакументаў Алена Грыневіч і спецыяліст гэтай установы Генадзь Дубатоўка распавялі пра спецыфіку работы ў архіве, пра работу над здымкамі для кнігі — як са шкляных негатываў узаўяляліся ўнікальныя фатаграфіі.

Загадчык рэдакцыі літаратуры, мастацтва і культуры выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» і рэдактар кнігі Вольга Давідовіч падзякавала ўсім за магчымасць працаваць над цікавым праектам, за плённае супрацоўніцтва — калегам з архіва і музея. Згадала і тэхнічных рэдактараў, якія працавалі над кнігай. «Пад фотаздымкамі на старонках кнігі размешчаны QR-коды, што даюць магчымасць павандраваць самастойна. Гэтая выдатная ідэя належыць тэхнічнаму рэдактару кнігі Паўлу Баранаву», — дадала Вольга Давідовіч.

Кацярына МАЛЕЙ
Фота з сайта Дома прэсы

стасункі

Дні культуры Таджыкістана

Беларуска-таджыкскія адносіны актыўна развіваюцца не толькі ў частцы эканамічнага складніку, але і ў гуманітарнай сферы. Пра гэта сведчаць стасункі ў навуковай дзейнасці, адукацыі і, несумненна, культуры.

Таму невыпадковым падаецца рашэнне таджыкскага ўрада аб правядзенні ў Мінску і іншых гарадах нашай краіны ў жніўні гэтага года чарговых Дзён культуры Таджыкістана ў Беларусі. Падзея прымаркавана да 25-годдзя ўсталявання беларуска-таджыкскіх дыпламатычных адносін. Гэтую ініцыятыву Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Таджыкістана Махмадшарыф Хакдод агучыў у Мінску ў Доме дружбы падчас сустрэчы «Дыялог з паслом».

Спадар пасол падкрэсліў, што таджыкскі бок мяркуе шырока прадставіць нацыянальнае мастацтва горнай цэнтральнаазіяцкай краіны. Дарэчы, Дні культуры Таджыкістана ў Беларусі праводзяцца не ўпершыню. Мінным разам у праграме сваё месца займала і нацыянальная літаратура. Ганаровым госцем Беларусі быў старшыня Саюза пісьменнікаў Таджыкістана, паэт, драматург, перакладчык Нізом Касім. У якасці падарунка ён прывёз толькі што

канферэнцыя

Пляцоўка для пошуку

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшла IX навукова-практычная канферэнцыя «Электронная культура» па тэме «Рэальнасць і віртуальнасць ва ўмовах пандэміі». Арганізатары форуму — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальная бібліятэка.

У канферэнцыі бралі ўдзел кіраўнікі і спецыялісты ўстаноў культуры, навукі, адукацыі, прадстаўнікі ІТ-кампаній. Сярод арганізацый-удзельнікаў — Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, Музей беларускага друкарства (г. Полацк), Рэспубліканская навукова-тэхнічная бібліятэка, Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт, Аб'яднаны інстытут праблем інфарматыкі НАН Беларусі, Нацыянальны цэнтр электронных паслуг і інш. Нягледзечы на тое, што форум мае рэспубліканскі статус, сёлета падзея выйшла за межы Беларусі — да мерапрыемства далучыліся прадстаўнікі

цікава ведаць

Новая сустрэча з драматургам

Тры дзесяцігоддзі таму на сцэне Марыйскага нацыянальнага тэатра імя М. Шкетана паставілі спектакль па п'есе на той час маладога беларускага драматурга Васіля Ткачова «Кветкі-ягадкі» (сённяшняя назва — «Курорт для зяця»).

Заўважыў гэтую камедыю на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа акцёр і драматург з Яшкар-Алы Васіль Гарохаў, ён і папрасіў у аўтара дазвол на пастаноўку, што неўзабаве ўбачыла святло рампы ў яго перакладзе. А два гады таму тэатр імя

выдадзены зборнік п'ес Аляксея Дударава ў перакладзе на таджыкскую мову.

Вялікі ўнёсак у развіццё беларуска-таджыкскіх літаратурных сувязей на сучасным этапе зрабілі: з таджыкскага боку — кнігавыдавец, драматург, прэзаік Ато Хамдам, з беларускага — перакладчык Ірына Качаткова. У Мінску пабачыла свет пераствораная на беларускую мову дакументальная аповесць Ато Хамдама і Леаніда Чыгрына (нарадзіўся на Віцебшчыне) «Подзвіг Эмамалі Рахмона». У серыі «Сутучча сэрцаў» была выпушчана кніга «Сутучча сэрцаў: Беларусь — Таджыкістан» — калектыўны зборнік, які пазнаёміў чытача з творамі беларускіх і таджыкскіх пісьменнікаў.

У розныя гады многія таджыкскія пісьменнікі бралі ўдзел ў Міжнародным сімпозіуме літаратараў «Пісьменнік і час» і міжнародным круглым stole «Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго» ў межах Дня беларускага пісьменства. У апошнія паўтара дзесяцігоддзя на старонках беларускіх літаратурна-мастацкіх выданняў з'явіліся публікацыі перакладаў на беларускую мову твораў Ато Хамдама, Нізома Касіма, Фарзоны, Муміна Канаата, Саідалі Мамура і іншых паэтаў ды прэзаікаў.

Сяргей ШЫЧКО

Дзяржаўнага інстытута мастацтва і культуры Рэспублікі Узбекістан, ТАА «Дата Экспрэс» (г. Масква).

Прагучала 26 дакладаў. Выступоўцы абмеркавалі стан і перспектывы развіцця праектнай дзейнасці па захаванні і папулярызацыі гісторыка-культурнай спадчыны ў віртуальнай прасторы, перспектывы бібліятэк, музеяў і архіваў, інавацыйныя тэхналогіі ў сферы культуры, фарміраванне электроннага кантэнту і распрацоўку віртуальных паслуг у сферы культуры, арганізацыю і правядзенне адукацыйных і сацыякультурных мерапрыемстваў ва ўмовах пандэміі.

— За апошнія дзесяцігоддзі канферэнцыя стала важнай пляцоўкай для абмену досведам і пошуку новых кірункаў развіцця інфармацыйных тэхналогій у сферы культуры. Лічбавае асяроддзе імкліва змяняецца, і мы абавязаны ўлічваць гэта ў сваёй рабоце. Віртуальныя экскурсіі ў музе-

ях, канферэнцыі ва ўстановах адукацыі, 3D-рэканструкцыі гістарычных помнікаў — усё гэта даўно ўжо стала нормай у рэаліях сучаснай Беларусі, — адзначыў намеснік міністра культуры Валерый Грамада.

Генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі падкрэсліў: — Сёння на першае месца выходзіць не столькі работа асобнай установы ці асобнай сферы, колькі канвергенцыя створаных намі рэсурсаў для таго, каб карыстальнік мог атрымаць доступ да патрэбнай інфармацыі.

Сёлета адметнасцю навукова-практычнай канферэнцыі стаў гібрыдны фармат правядзення, які дазволіў пашырыць яе межы і ўзяць удзел усім жадаючым. Форум мае на мэце стаць стымулам для знаёмства з новымі праграмнымі прадуктамі і прыцягнення ўвагі да актуальных пытанняў інфарматызацыі ўстаноў культуры.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

Адамовіч падчас работ над кінастужкай «Ідзі і глядзі», пастаўленай па яго сцэнарыі.

Што ж да спектакля «Дзень анёла», то выканаўца галоўнай ролі — бабы Машы — народная артыстка Рэспублікі Мары Эл Святлана Гладышава ад імя акцёраў падзякавала аўтару за добрую п'есу і выдатную ролю, якую ёй давялося выконваць.

Сяргей ЧЫГРЫН

імпрэзы

Яму было 6 толькі пяцьдзясят...

Вечар памяці паэта, прэзаіка і перакладчыка Дзмітрыя Пятровіча адбыўся ў Мінскім гарадскім тэатры паэзіі, які працуе пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы.

Прачулае ўступнае слова пра пісьменніка сказаў вядучы вечарыны, старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў. Шмат цёплых слоў пра Дзмітрыя Пятровіча, якога пандэмія так рана вырвала з нашых шэрагаў, выказалі і яго калегі — Сяргей Давідовіч, Іна Фралова, Алена Басікірская, Лізавета Палеев, прысвяціўшы творцы свае вершы. Дзіма Пятровіч (так цёпла называлі яго сябры) быў актыўным удзельнікам шматлікіх творчых мерапрыемстваў, частым і жаданым госцем у многіх установах культуры і адукацыі. Апрача літаратурнай творчасці, пісаў музыку і спяваў пад гітару. З экрана ў яго выкананні прагучала некалькі песень на вершы Янкі Купалы, Міхася Пазнякова, Міколы Шабовіча. А песні на вершы самога Дзмітрыя Пятровіча выканаў кампазітар Віктар Мяцельскі. Сябар Дзмітрыя спявак Аляксей Міхаль-

чэнкаў прадставіў песню на верш Міколы Шабовіча, музыку для якой стварыў Д. Пятровіч.

У выкананні мастацкага кіраўніка Тэатра паэзіі Вольгі Багушыньскай прагучалі вершы юбіляра. У гэты дзень Дзмітрыю Пятровічу споўнілася 6 толькі пяцьдзясят гадоў...

Ад шматлікіх прыхільнікаў творчасці Д. Пятровіча выступілі Таццяна Плашчынская і Ганна Красоўская, якія яго добра ведалі, ад членаў сям'і — старэйшы сын Рыгор. Менавіта яму Міхась Пазнякоў уручыў на заахаванне вышэйшую літаратурную ўзнагароду МГА СПБ — медаль «Максім Багдановіч», якой творца быў уганараваны ў верасні мінулага года, незадоўга да смерці.

Напрыканцы імпрэзы прагучала песня-прысвячэнне Дзмітрыю Пятровічу ў выкананні Алега Малашчыцкага «Ад нас адыходзяць лепшыя сябры», якую напісалі Мікола Шабовіч і Алэг Малашчыцкі.

Павел КУЗЬМІЧ

«ЛіМ»-люстэрка

Дзіцячы конкурс выканаўцаў беларускай казкі абвясцілі Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН, паведамляе БелТА. Спаворніцтва арганізавана на час падрыхтоўкі і правядзення II Міжнароднага форуму даследчыкаў беларускай казкі, які пройдзе ў Мінску 27—28 мая. Да ўдзелу запрашаюцца юныя творцы да 17 гадоў, якім трэба зняць відэаролік, у якім раскажаць любімую беларускую народную казку або яе найбольш інфарматыўны фрагмент. Відэа неабходна згрузіць да 25 мая ў сацыяльныя сеткі ці на YouTube, пазначыць яго тэгамі #hashtags2021, #fairytales2021, #belarusiantails2021. Найлепшыя відэаролікі будуць прадстаўлены падчас II Міжнароднага форуму даследчыкаў беларускай казкі, а пераможцы атрымаюць узнагароды ад партнёраў форуму.

Карціны двух легендарных рэжысёраў Італіі Паола Сарэнціна і Федэрыка Феліні будуць паказваць кожныя пятніцу і суботу падчас новых «Уікэндаў з...», якія стартуюць сёння ў кінатэатры «Піянер». «Імёны Федэрыка Феліні і Паола Сарэнціна сімвалізуюць розныя эпохі, формулы глядацкага абжання і грані экраннага эпатажу. Праграма «Уікэндаў» аб'яднае іх фільмы, каб два неўтаймаваныя патокі аўтарскіх фантазій сышліся разам і агарнулі адзін аднаго, дэманструючы сваяцтва душ і непаўторнасць талентаў», — цытуе агенцтва «Мінск-Навіны» словы арганізатараў. Паказы фільмаў пройдуць на мове арыгінала з рускімі субцітрамі. Перад кожным сеансам кінаэксперт Ігар Сукманаў прадставіць карціны, а таксама абмяркуе іх з гледачамі пасля прагляду.

У серыі «ЖЗЛ» выйшлі 12 тамоў зборніка «Вялікая Айчынная вайна ў біяграфіях». Героямі літаратурна-дакументальнага праекта, выданне якога прымеркавана да Дня Перамогі, сталі не толькі маршалы, вядомыя военачальнікі, але і савецкія салдаты. Куратар праекта — віцэ-прэзідэнт Асацыяцыі гісторыкаў Другой сусветнай вайны Канстанцін Залескі. У аснову апавядання выдаўцы заклалі ідэю «Ніхто не забыты, нішто не забыта». Яны казалі асноўныя вехі Другой сусветнай вайны, яе бітвы, перамогі і паражэнні праз людзей і іх лёсы. Услед за кніжным варыянтам выдавецтва «Маладая гвардыя» рытуе выпуск 12 тамоў зборніка «Вялікая Айчынная вайна ў біяграфіях» у электронным фармаце, паведамляецца на сайце выдавецтва.

Шведская акадэмія рассакрэціла архівы аб прысуджэнні Нобелеўскай прэміі Аляксандру Салжаніцыну, перадае «ІТАР-ТАСС». Кандыдатура пісьменніка, які атрымаў у 1970 годзе Нобелеўскую прэмію па літаратуры «За маральную моц, пачэргнутую ў традыцыі вялікай рускай літаратуры», была вылучана на гэтую ўзнагароду ў тым годзе разам з 75 прэтэндэнтамі (спісы намінантаў трымаюцца ў сакрэце 50 гадоў). Перад канчатковым галасаваннем Шведскай акадэмія абмяркоўвала кандыдатуры аўстралійскага пісьменніка Патрыка Уайта (лаўрэат Нобелеўскай прэміі па літаратуры 1973 года), англа-амерыканскага паэта і драматурга Уістэна Х'ю Одэна, чылійскага паэта Пабла Неруды (лаўрэат прэміі 1971 года) і французскага пісьменніка Андрэ Мальро. У 1970 годзе сёмы раз на прэмію быў вылучаны і Уладзімір Набокаў. Аднак гэтая прапанова была адхілена.

Рэжысёрскі дэбют акцёра Крыстафа Вальца «Найгоршы шлюб у Джорджтаўне» выпусціць кінакампанія Paramount Pictures. Сюжэт фільма заснаваны на артыкуле аб шлюбе, забойстве і падмане, апублікаваным у The New York Times Magazine. У цэнтры гісторыі — эксцэнтрычны кар'ерыст Ульрых Мот, якога сыграў сам Крыстаф Вальц. Ён вырашае ажаніцца з багатай 80-гадовай удавой Эльзай Брэхт, супраць чаго выступае яе дачка Аманда. Неўзабаве Брэхт знаходзіць мёртвай, а галоўнага героя, які стаў палітыкам, падазраюць у забойстве. Як паведамляе партал film.ru, стужка будзе даступна на сэрвісе Paramount Home Entertainment з 18 мая.

Мармуровую галаву ад статуі першага імператара Рыма Актавіяна Аўгуста знайшлі ў Італіі, паведамляе CNN. Знаходку зрабіў археолаг Франчэска Джанкола, які займаўся рэстаўрацыяй сярэднявечнай сцяны ў горадзе Ізернія. Вышыня галавы — 35 сантыметраў, сама статуя была вышэй за два метры. Паводле ацэнак археолагаў, яе зрабілі ў прамежак паміж 20 годам да нашай эры і 10 годам нашай эры. Такім чынам, узрост фрагмента статуі складае мінімум дзве тысячы гадоў. Падчас раскопак таксама выявілі пустыя грабніцы і артэфакты з тэракоту.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Клопаты, трывогі

16 мая спаўняецца 110 гадоў з дня нараджэння сьлынага дзіцячага пісьменніка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі, стваральніка часопіса «Вясёлка» Васіля Віткі. У гэты юбілей хочацца згадаць жывога Цімоха Васільевіча. Адночы я быў запрошаны да яго ў гасці і прыхапіў з сабой дыктафон. Як жа мы хораша пагаманілі пра дзяцей, кнігі, літаратуру! Паслухаем, укінем у душу развагі, клопаты, пажаданні мудрага педагога, любімага казачніка, вернага сябра дзяцей. Ды падумаем, як трэба шчыра, сумленна, акрылена жыць, каб тваё імя, тваё Слова праз гады заставаліся ў сэрцах спадчыннікаў.

— Найперш, Цімох Васільевіч, дазвольце яшчэ раз шчыра павіншаваць вас з высокай міжнароднай узнагародай — Ганаровым дыпламам Міжнароднага журы па прэміях Ханса Крысціяна Андэрсена.

— Дзякую. Падзея асабліва для мяне значная.

— Журы па прэміях Андэрсена адзначыла вашы казкі «як выдатны ўзор літаратуры міжнароднага значэння»...

— Узор, зор... Лёгка рыфмеецца. Сам некалі рыфмаваў, але цяпер у маім узросце цяжка задзіраць галаву ў неба і шукаць, дзе яна, твая каторая. Хаця ў юнацтве зорнае неба было для мяне самым казачным і незвычайным узрушэннем. Даўно было. Споўнілася паўстагоддзя, калі быў надрукаваны мой першы верш, напісаны пад уражаннем «радасных даляў, дзе свецяць агні». Верш бездапаможны, невыразны па сваіх, яшчэ няясных мне самому, вобразах. Калі што і было ў ім, дык толькі захапленне, узнёслы настрой, якім поўнілася душа вясковага юнака. Аднак Міхась Ціханавіч Лынькоў, мой першы рэдактар, надрукаваў верш у літаратурным дадатку да газеты «Камуніст». Дадатак выходзіў штомесяц і называўся «Вясна». Так пачыналася вясна майго жыцця.

— Вам было шэсць гадоў, калі бацька вярнуўся з вайны. Ці помніце той час?

— Запомнілася, бацька — майстар на ўсе рукі і вельмі любіў чытаць. Кнігу ў той час у вёсцы не так лёгка было дастаць. Адзінай яго ўласнай кнігай, прынесенай з вайны, было «Пособие для военных фельдшеров». Па ім ён лячыў аднавяскоўцаў, мог лацінскімі літарамі выпісваць рэцэпты. Мая ж асабліва пашана да бацькі ў тым, што, акрамя «Пособия», у нашай хаце не зводзіліся кнігі рускіх і сусветных класікаў. Адкуль даставаў іх мой бацька? Адусюль, як толькі дачуваўся, дзе і ў каго яны ёсць. Прыносіў з самых далёкіх вёсак, прывозіў з горада — пазычаў у людзей. Некаторым за гэта гатоў быў аддзячыць чым мог. І калі надаралася вольная часіна, у хаце ў нас усю ноч мігала газоўка. Бацька чытаў уголос. Ахвотнікі слухаць заўсёды былі. Да позніх пеўняў вока не зводзіў і я...

— Як у вас спалучаліся дзіцячыя і юнацкія ўражанні з першымі спробамі ў паэзіі?

— Я не падзяляю катэгарычных сцвярджэнняў: «нарадзіўся паэтам». Усе мы нараджаемся паэтамі. І ўсё, што цябе вабіць у жыцці, — паэзія. Мяне захапляла невыказнае чарадзеяства маленькай вясковай кузні, у якой наш сусед, мой хросны бацька Валадым, рабіў дзівосныя рэчы: нацягваў на калёсы шыны, каваў коней, сталіў сашнікі, зубіў сярпы. Можна, таму першымі спецыяльнасцямі, якім я навучыўся, былі каваль і слесар. Як памятаю сябе, сваіх

аднагодкаў, і ў маленстве, і ў юнацтве нашым заповітным жаданнем было навучыцца, умець рабіць нароўні з дарослымі, з бацькамі. У тыя гады, калі ламаўся стары лад жыцця, а новы ўсталяваўся, многія з нас браліся за буквар, ужо добра ўмеючы араць і касіць. Пасля заканчэння случкай прафтэхшколы ў свае сямнаццаць гадоў я быў шчаслівы, што трапіў на найбуйнейшую тады новабудуючую рэспубліку — Бабруйскі лесакамбінат...

— А як з паэзіяй?

— Яна жыла ва мне з маленства. Увогуле, яшчэ раз хачу падкрэсліць: паэт не толькі той, хто піша вершы. Я, напрыклад, ніяк не магу ўспомніць, калі напісаў свой першы верш на паперы. Затое добра памятаю свае першыя паэтычныя адкрыцці і расчараванні, сваю дзіцячую бездапаможнасць перад незразумелай велічнасцю свету, нявыказаным характам летняга вечара. Трэба назапасіць у душы характа

Першы нумар часопіса «Вясёлка».

і дабрыні, любові і шчырасці, і тады само сабой, дзе і кім бы чалавек ні працаваў, ён праявіць сябе, будзе цікавым і карысным, патрэбным і жаданым. А паэтам становіцца той, хто адкрывае заповітныя скарбы народных дум і пачуццяў, у дасканаласці валодае багаццямі роднага слова.

— Вам, Цімох Васільевіч, можна сказаць, пашанцавала на паэтычнай ніве. Першы верш надрукаваў Міхась Лынькоў. Першую кніжку паэзіі «Гартаванне» рэдагаваў Пятро Глебка. А першую рэцэнзію на першую кніжку напісаў Кузьма Чорны...

— Так, у гэтым сэнсе я шчаслівы чалавек. Шчаслівы, як цяпер разумею, і ў тым, што не спяшаўся друкаваць усё напісанае. Таму і першая мая кніжачка, тоненькая, без вокладкі, на шэрай паперы выдана ў 1944 годзе ў час вайны. А гэта ні многа ні мала, а праз шаснаццаць гадоў пасля надрукавання першага

Васіль Вітка.

верша. Цяпер, бывае, дзеля з'яўлення на свет сваёй кніжкі аўтар прыкладае больш здольнасцей фізічных і арганізацыйных, чым творчых. Не падзяляю такой актыўнасці.

— Цімох Васільевіч, пра пісьменніка чытачы мяркуюць па яго творах. У вас ёсць некалькі зборнікаў лірыкі, ёсць апавяданні, п'есы, нарысы, публіцыстыка, успаміны, дзённікі. Але найчасцей вас называюць старэйшым дзіцячай літаратуры, казачнікам.

— Што магу сказаць? Я даўно перакананы, што кожны пісьменнік рана ці позна прыходзіць да дзяцей. У гэтым ёсць свая заканамернасць. Прыходзіць, бо мае патрэбу далучыцца да той крыніцы, якая жывіць чалавека шчасцем творчасці. Мне проста пашчасціла, што і на сіле гадоў я не адчураўся маленства. Мяне вабіць у «залатой пары» нястомны пошук дзяцей, іх шчырасць і адкрытасць, смеласць і рашучасць. Можна, таму незаўважна для самога сябе я ўвайшоў у дзіцячую літаратуру, спасцігаючы чароўны свет казак, пацешак, сорагаворака, гульніаў, загадак.

— Цяпер багата хто бярэцца пісаць казкі... А як вы пачалі пісаць іх?

— Мая першая казка склалася ў 1947 годзе. А было так. Ехалі мы з малым сынам да бабулі ў вёску. Дарога далёкая ад Слуцка да Еўліч, кіламетраў пятнаццаць. Транспарту не было. І от мы, каб дарога стала лягчэйшай, пачалі адзіна аднаму апавядаць казкі. Я прыгадаў усе, якія ведаў, а потым стаў складаць сваю пра вавёрачку, якая трапіла ў бяду. Складалі разам з сынам, потым з суседскімі дзецьмі. Тады я вырашыў напісаць яе ў верхах, бо вельмі ж падабаўся сюжэт. Ды і першыя слухачы — дзеці — уважліва слухалі, перажывалі за вавёрачку, у якой разбалеліся зубкі. Напісаў. А калі вярнуўся ў Мінск, адважыўся і пайшоў з казкай да Івана Міхайлавіча Маўра. Пачытаў ён і сказаў: «Добрая казка». Пасмялеўшы, я паказаў яе рэдактарам. Казку надрукавалі ў часопісе «Польмя». Наступную казку «Бусліна лета» напісаў... праз дзесяць гадоў.

— Вы шмат гадоў былі галоўным рэдактарам дзіцячага часопіса «Вясёлка». Пачыналі з першага нумара. З вашай лёгкай рукі «Вясёлка» стала добрым стымулам развіцця дзіцячай літаратуры ў рэспубліцы. Дык ці не гады працы ў «Вясёлцы» паспрыялі вам як дзіцячаму пісьменніку?

— З гэтым можна пагадзіцца. «Вясёлка», яе чытачы дапамаглі мне яшчэ больш спазнаць свет дзяцей

і актывізавацца ў дзіцячай літаратуры. Але да іх я прыйшоў ужо з «Вавёрычым горам» і «Бусліным летам». У «Вясёлцы» надрукаваны мае новыя казкі. Ствараючы іх, я ставіў перад сабой пэўныя педагогічныя задачы. Так, канкрэтная неабходнасць і патрэба вызначылі стварэнне «Азбукі Васі Вясёлкіна». Паставіўшы сабе за мэту са старонак часопіса знаёміць дзяцей з літарамі, з азбукай, я яшчэ не ўяўляў форму, у якой будзе мая азбука, чаго, дарэчы, ужо было нямала ў паэтаў і мастакоў: у вершах, у малюнках. Не было толькі сюжэтнай азбукі, азбукі-казкі з героямі, прыгодамі, аб'яднанымі адной задачай. Галоўны герой у мяне ўжо быў, знаёмы дзецям па ранейшых казках, — Вася Вясёлкін. А малыя, якія рыхтуюцца ў школу, вядома ж, рады будучы прызнаць яго за настаўніка. Так на старонках «Вясёлкі» адкрылася школа Вясёлкіна. Мастакі І. Іскрынская і А. Плаксін малявалі літары і вучняў Васевай школы, а я ўслед за імі складаў азбуку-казку.

А вось і зусім новая мая рэч «Казкі і краскі». Пісалася яна, можна сказаць, як своеасаблівы ўрок батанікі. Патрэба ў гэтым узнікла пасля маіх неаднаразовых наведанняў школьных урокаў. Адзін з іх, урок батанікі, тэмай якога была «Кветка», мяне асабліва засмуціў. Які гэта ўдзячны матэрыял для сапраўднага ўрока выхавання дзяцей, для адкрыцця і спазнання свету, таямніц прыроды! Настаўніца прыйшла на ўрок, падрыхтаваная па ўсіх правілах метадыкі і дыдактыкі. Прынесла і развесіла наглядныя дапаможнікі — чарцяжы, схемы, малюнкi. З боку метадычных рэкамендацый і плана ўрока ўсё бездакорна. Але ўрок атрымаўся сумны і нецікавы. Не было самой кветкі, хоць за вокнамі школы яны красаваліся ва ўсім восеньскім харакце. Вядома, пішучы «Казкі і краскі», я ўлічваў недахопы падобных урокаў. Хачу зазначыць нешта большае. Дзіцячым пісьменнікам нельга сябе лічыць, не ведаючы асноў педагогікі, не будучы самому ў душы педагогам, не ведаючы школы, яе клопатаў, турбот, патрэб.

Затое добра памятаю свае першыя паэтычныя адкрыцці і расчараванні, сваю дзіцячую бездапаможнасць перад незразумелай велічнасцю свету, нявыказаным характам летняга вечара. Трэба назапасіць у душы характа і дабрыні, любові і шчырасці, і тады само сабой, дзе і кім бы чалавек ні працаваў, ён праявіць сябе, будзе цікавым і карысным, патрэбным і жаданым. А паэтам становіцца той, хто адкрывае заповітныя скарбы народных дум і пачуццяў, у дасканаласці валодае багаццямі роднага слова.

Адна з самых вялікіх радасцей майго жыцця — знаёмства, сяброўства і супрацоўніцтва з вялікім украінскім педагогам Сухамлінскім. На старонках «Вясёлкі» Васіль Аляксандравіч упершыню выступіў як аўтар цудоўных апавяданняў для самых юных чытачоў. Тонкае адчуванне паэзіі маленства, глыбокае пранікненне ў псіхалогію дзіцяці адразу ж выявілі ў ім талент дзіцячага пісьменніка. Пачатак быў такі плённы, што праз паўгода ў Васіля Аляксандравіча

і надзеі казачніка

меўся ўжо гатовы рукапіс кнігі апавадванняў, якую ён прыслаў нам з чулым, сардэчным надпісам: «Гэтую кніжку аўтар прысвячае сябрам-беларусам». Нямала жывых, трапяткіх пачуццяў сваёй душы, свайго роздуму ўклаў ён у кнігу «Блакітныя жураўлі», якая выйшла ў маім перакладзе ў нас у Мінску. Ён, педагог, вучоны, пісьменнік, адкрыў мне незлічоныя скарбы ў педагогіцы і літаратуры. Ды ці толькі мне. Кожным сваім словам, звернутым да бацькоў, настаўнікаў, усім жыццём-подзвігам, ён самааддана ўслаўляў дарагі яму ідэал чалавека новага грамадства — чалавека высокай маральнай чысціні, працавітага, з крышталёвым сумленнем, чулага да ўсяго ўзвышанага ў жыцці і непрымірымага да душэўнай глухаты, абыякавасці, самазадаволенасці і эгаізму. Такімі ён хацеў бачыць пісьменнікаў, якія бяруцца пісаць для дзяцей. Гэта недаравальна перад сумленнем — лічыць творчасць для дзяцей лёгкай пагулянкай, другарадным клопатам.

— **Ці існуе праблема бацькоў і дзяцей? Што б вы маглі параіць аўтарам? Як ставіцца да гэтай праблемы, як разумець яе?**

— Праблема бацькоў і дзяцей заўсёды ёсць. Толькі для розных часоў і эпох, для розных сацыяльных фармацый яна вылучае свае супярэчнасці і канфлікты. Калі б дзеці слухаліся бацькоў і ва ўсім былі падобныя на іх, відаць, мы б яшчэ заставаліся ў пячорах, наўрад ці чалавек падняўся б у космас. Трэба глыбока разбірацца ў гэтых складанасцях, супярэчнасцях і непаразуменнях. Не варта забываць, што на новых спіралях развіцця грамадства адбываецца пераацэнка многіх каштоўнасцей. Самае галоўнае — прывучаць дзяцей да працы, вучыць іх паважаць людзей працы, самім як мага болей умець і ведаць. Мяне хвалюе жыццё дзяцей у мікрараёнах. Яны ж — як прышчэпы. Ім трэба прыжыцца, знайсці сяброў, адчуць «свае вуглы», пусціць карані. Як мы дбаем пра гэта? Духовны свет дзіцяці, пільная патрэба самасцвярджэння, выяўлення сваіх схільнасцей, — глыбокае разуменне ўсяго гэтага якраз і павінна спрыяць устанаўленню паміж бацькамі і дзецьмі даверу, сяброўства, павагі. Тут багата тэм для дзіцячага пісьменніка. Шкада, што ў беларускай літаратуры для дзяцей няма пакуль раманаў, мала цікавых паэм, апавесцей.

— **Сяброўства з Сухамлінскім — адметная старонка вашай творчасці. Як лічыце, вашы казкі, кнігі «Дзеці і мы», «Урокі» — гэта ж таксама педагогіка?**

— На гэтае пытанне адказваць не мне. Не ўдаючыся ў падрабязнасці, магу выказаць некалькі меркаванняў. Найперш педагогіка — усенародная навука, а не занятак толькі для спецыялістаў. Гэта павінны зразумець усе, хто дбае пра выхаванне дзяцей. Дзіцячая літаратура — таксама педагогіка, найбольш актыўная, дзейная яе частка. Трэба нам паўней выкарыстоўваць народную педагогіку, якая ўвабрала ў сябе мудрасць і маральны кодэкс многіх пакаленняў.

«Дзеці і мы», як ні адна з маіх кніг, выклікала шырокі і зацікаўлены водгук грамадскасці. На публікацыю яе асобных раздзелаў у часопісе «Нёман» у рэдакцыю і мне прыйшло шмат пісем бацькоў, настаўнікаў, вучоных, педагогаў і саміх дзяцей з розных куткоў краіны. Гэтая ўвага да праблем

выхавання падахвоціла мяне працаваць над далейшымі пошукамі магчымасцей, якія не выкарыстоўваюцца ў вопыце нашай практычнай педагогікі. Набраўшыся храбрасці, я сам пайшоў у школу, дзе правёў урокі вясёлай матэматыкі, роднага слова, казкі, якія трансліраваліся Беларускай тэлебачаннем. Непрадугджаным праграмай быў яшчэ ўрок аб духоўных каштоўнасцях чалавека, які называўся «Самая дарагая рэч у нашым доме». Як вы ведаеце, гэты ўрок з класа быў перанесены на старонкі «Вясёлкі» і ў ім прынялі ўдзел дзеці з усёй рэспублікі. Мы атрымалі сотні пісем. Дзеці вельмі дакладна зразумелі сэнс размовы: каштоўнасць рэчы вызначаецца не матэрыяльнай сутнасцю, а зместам, набыткам яго духоўных скарбаў.

Вось вучань Зоркаўскай школы Барысаўскага раёна Коля Белы прызнаў, што самая дарагая рэч у яго хаце — стол. Атрымаўшы такое пісьмо, мы нават крыху сумеліся: чым ён яму дарагі, гэты стол? Аказваецца, вельмі многім, калі добра падумаць. І Коля пра гэта цудоўна раскажаў. За сталом збіраецца ўся іх сям'я — снедаюць, абедуюць, вячэраюць. Дзеці чытаюць, малююць,

а значыць, усе ў той ці іншай ступені ўплываюць на выхаванне нашых спадчыннікаў. Але ёсць людзі, якія вучацца, заканчваюць спецыяльныя вучэбныя ўстановы, каб стаць выхавальнікамі дзяцей. Што б вы казалі, Цімох Васільевіч, пра выхавальнікаў дзіцячых садоў?

— Дзеці горнуцца да сваіх выхавальнікаў, да кожнага дарослага. У іх шмат пытанняў — самых розных: нечаканых, сур'ёзных, смешных, наіўных. Чалавек у такім узросце, як падлічылі статысты, задае сто пытанняў за дзень. І на кожнае дамагаецца атрымаць адказ. Колькі прыглядаюся, прыслухоўваюся да дзіцячых чародак, якіх выводзяць у пагодныя дні ў парк і скверы, рэдка чую, каб выхавальніца, асабліва маладая, нечым незвычайным, цікавым захапіла дзяцей, абудзіла іх фантазію. У тоне, інтанацыі яе заўваг часцей адчуваецца незадаволенасць, раздражнёнасць. Чым? Кім? Вядома ж, малышамі, сваім пастухоўскім абавязкам. Сумна ёй з дзецьмі. Хіба што адвядзе душу, сустрэўшыся з калегамі, па нуднай і, дасць Бог, часовай службе. Да такіх выхавальнікаў дзеці не горнуцца, не прыстаюць з пытаннямі.

Фота з фандай ЦНБ НАН Беларусі.

Васіль Вітка і Уладзімір Дубоўка на IV з'ездзе пісьменнікаў. Мінск, 1959 г.

вучаць урокі. На стале мама кроіць і шые абновы. Тата, вярнуўшыся з майстэрні, у якой рамантуе трактары і камбайны, за сталом расказвае столькі новага і цікавага! А колькі радасці ў святы, калі прыходзяць госці. І як прыгожа, калі на стол ставяць букеты кветак! Вось як хлопчык раскажаў пра аднасць і шчасце сваёй сям'і.

І новую сваю кнігу, якая называецца «Урокі», я імкнуўся падначаліць той жа ідэі, якая аб'ядноўвала «Дзеці і мы»: творчае станаўленне асобы чалавека. Гэта не столькі мае ўрокі, што я некаму даю, а галоўным чынам урокі, якія мне давалі і даюць жыццё і людзі, у якіх я вучуся і якіх лічу сваімі настаўнікамі. Я не бачыў сваёй біяграфіі без людзей, паміж якіх я жыў, якіх любіў. Кожны з нас мае сваіх настаўнікаў, якім удзячны ўсё жыццё. Яны не толькі ва ўспамінах, яны — усё найлепшае, што ёсць у нас саміх, у нашым душэўным вопыце. Гэта таксама педагогіка, бясцэнная педагогіка ў кожным з нас!

— **Вельмі згодзен з вамі, што педагогіка — усенародная навука. Няма такога чалавека, які б не меў дачынення да дзяцей,**

Агеньчык за агеньчыкам гаснуць у дзіцячых вачах — разлічвай на ўласную кемлівасць. Вы заўважылі, што ў гэтым узросце можна пазнаць будучых даследчыкаў, якіх сустрэўшыся з незразумелым і загадкавым, самі доўга і пакутліва стараюцца спасцігнуць складаную і таемнічую з'яву. Адночы ў парк у сустрэў такога даследчыка. Мяркуючы па тым, як ён стаяў, прытуліўшыся вухам да старога сасны, і ўслухоўваўся ў ціхі шум яе верхавіны, я зразумеў: чалавек імкнецца спасцігнуць мову дрэва. Трэба было неяк завязаць размову, і я спытаўся: «Як называецца гэтае дрэва?» Ён здзіўлена паглядзеў на мяне і адказаў: «Дрэва». — «А якое?» — «Драўлянае. Але яно жывое. Чуеце?» Баюся, калі дзіцяці ў гэтым узросце не памогуць, яно надоўга пазбавіцца такіх дзівосных партнёраў, як дрэвы — не драўляныя, а жывыя. Бо ўвесь навакольны свет для дзіцяці: жывы, адухоўлены, дзівосны. На жаль, усё болей цудаў у ім знікае. Мы, дарослыя, часам недаравальна збядняем свет дзіцячых уражанняў. Выхавальнік дзіцячага садка — самая адказная спецыяльнасць, роўная, вобразна кажучы, інжынерам і тэхнікам.

Крыўдна, калі за выхаванне дзяцей бяруцца выпадковыя людзі, чэрствыя, нячулыя. Яны як пастушкі — абы дзяцей пералічыць ды з цэлымі насамі здаць бацькам. Такая, прабачце, педагогіка мала прыносіць карысці.

Мяне хвалюе жыццё дзяцей у мікрараёнах. Яны ж — як прышчэпы. Ім трэба прыжыцца, знайсці сяброў, адчуць «свае вуглы», пусціць карані. Як мы дбаем пра гэта? Духовны свет дзіцяці, пільная патрэба самасцвярджэння, выяўлення сваіх схільнасцей, — глыбокае разуменне ўсяго гэтага якраз і павінна спрыяць устанаўленню паміж бацькамі і дзецьмі даверу, сяброўства, павагі. Тут багата тэм для дзіцячага пісьменніка. Шкада, што ў беларускай літаратуры для дзяцей няма пакуль раманаў, мала цікавых паэм, апавесцей.

— **А што б вы пажадалі маладым, хто спрабуе пісаць для дзяцей?**

— Безумоўна, трэба вітаць і падтрымліваць кожнае жывое пачынанне. Тут ёсць над чым падумаць творчым секцыям, камісіям, усяму Саюзу пісьменнікаў і кожнаму з нас. Я, напрыклад, ужо даўно нашуюся з прапановай стварыць у Саюзе пісьменнікаў студию маладога паэта, часцей наладжваць творчыя вечары маладых пісьменнікаў разам з маладымі мастакамі, акцёрамі, кампазітарамі і музыкантамі.

Ёсць і пажаданне маладым. Толькі для пачатку я нагадаю адзін даўні кур'ёзны выпадак. Калі праводзілася ў вёсках першая пашпартызацыя, спатрэбіліся фотакарткі. І вось што прыдумалі кемлівыя цёткі з маёй вёскі. Каб не ехаць усім у горад, яны выбралі прыгажэйшую, прыадзелі ва ўсё найлепшае і выправілі да фатографа. Адну за ўсіх. На вялікі жаль, мы яшчэ, бывае, і ў дзіцячай літаратуры карыстаемся такім спосабам: творым герояў на адзін капыл. У вакальным мастацтве ёсць такае вызначэнне: пастаўлены голас. Для маладога пісьменніка не менш важным таксама з'яўляецца «станаўленне голасу». А гэта перш за ўсё ўменне валодаць словам, адчуваць яго адценні. Кузьма Чорны, бывала, казаў: «Варочае словамі, як бярвеннем». Гэта пра пісьменнікаў, якіх не адчувалі мовы. Памятаю, як Чорны радаваўся трапнаму слову, удаламу сказу. Напіша і нават адвядзе, збоку паглядзіць, як бы правяраючы на вока. І на слых ён правяраў. Прасіў, каб яму ўголас чыталі напісанае. «У вас добрае пярэ», — гаварыў Змітрок Бядуля, калі адкрываў у маладым аўтары талент пісьменніка.

Дык вось і мне хочацца пажадаць усім, хто піша для дзяцей, добрага пярэ. Яшчэ б хацеў папярэдзіць маладых аўтараў ад страшнай небяспекі — закатажыянасці форм, адсутнасці творчых пошукаў, тэм-аднадзёнак, нежаданых супраціўленняў інерцыі. Трэба ўсімі сіламі перамагаць гэтую небяспеку, перамагаць і станавіцца на ўласную дарогу. Той, хто не хоча перамагаць, на ўсё жыццё трапляе ў цэх рамеснікаў. Можна, гэта лёгка і салодкі хлеб, але лепш жыццём самым горкім, ды здобытым уласнаю цяжкаю працаю...

Гутарыў Уладзімір ЛІПСКІ, май 1991 г.

Навука ўтаймоўваць ваўкоў

«Любіць нас не будуць». Бо на тых, хто ведае і ўмее занадта шмат такога, што незразумела і недасяжна іншым, можна перакласці адказнасць за ўсё астатняе незразумелае і недасяжнае.

«Любіць нас не будуць». Гэта магічнае закліццё прамаўляе бабуля Дарафея на 44-й старонцы кнігі «Па што ідзеш, воўча?» Евы Вежнавец, і гэтыя словы заклікаюць да жыцця, літаральна выцягаюць з туманнага балота безліч невытлумачальных жорсткасцей і даволі зразумелых супадзенняў і містычных падзей, якія адбываліся на адным невялікім кавалку зямлі.

Дарафея — шаптуха, як і яе бабка і прабабка. А Рына — галоўная гераіня кнігі — яе ўнучка, якая вырасла побач і павінна быццам бы пераняць бабчына майстэрства.

Уцёкшы з зямлі, на якой ужо нічога не атрымаецца, Рына працавала ў розных краінах, а апошні час даглядала старых у прытулку ў Германіі. Рына п'е з самага юнацтва, бо інакш усё навокал падаецца невыносным. Праз гэта яе выганяюць з працы, і жанчына вяртаецца на Радзіму, праводзіць у апошні шлях бабулю, якая адышла на сто першым годзе жыцця. Рына не была дома восем гадоў, але, трапляючы ў знаёмыя мясціны, згадвае і старыя жахі, легенды, прыкметы, якія наступаюць на яе за кожным паваротам. «Я не веру ва ўсё гэта, але каму зашкодзіць пару разоў паўтарыць патрэбную замову ці выканаць просты рытуал», — так Рына яшчэ неаднойчы падумае на працягу апавядання, каб утрымаць хісткую мяжу

паміж рэальнасцю і містыкай, на якой балансуе ўвесь твор.

Сустрэўшы па дарозе некалькі прычын глынуць яшчэ віна або гарэлкі з сокам, Рына трапляе на родны хутар. Не адважваецца прыняць ад памерлай бабулі-вядзьмаркі дар, але vyratoўвае ад агню яе рукапісы. Знаёмы почырк правакуе ўспамінаць дзяцінства і сталенне на хутары Арэдэбер, дзе жыццё было літаральна падзелена на чорную і белую паловы, паміж якімі і самой Рыне даводзілася балансаваць першы дзясятка гадоў. Праз глыбіню сваіх успамінаў гераіня дабіраецца да той самай кропкі, калі запытваецца ў бабкі Дарафеі, чаму іх ніхто не любіць. Старая знахарка прамаўляе запаветныя словы, і апавед заглыбляецца ўжо ў яе жыццё, цягнучы за сабой лёсы іншых людзей з сям'і, з найбліжэйшых вёсак, з мястэчка Ліпень. Дарафеі, што

перажыла на гэтай зямлі дзве вайны і дзе-вяць улад, дакладна ёсць што згадаць.

Ева Вежнавец удала працуе з настраёвым і сімвалічным балансам, сплятаючы знахарскія байкі, прыкметы і рэцэпты з падзеямі, звужаючы гісторыю вялікай зямлі да гісторыі маленькай зямлі так, каб набліжаныя быццам пад мікраскопам працэсы выглядалі больш яскрава і зразумела. Як мы ведаем, што клеткі жывой матэрыі дзеліцца, але не бачым гэтага, так і ведаем, што была калектывізацыя і харчразвёрстка, войны і партызанскі рух. Але, каб назіраць працэс у падрабязнасцях, трэба звузіць тэрыторыю і настроіць павелічальны акуляр.

Тое, што Ева Вежнавец умее працаваць з чытацкім успрыманням, становіцца зразумела з самага пачатку. Галоўная гераіня не можа трымаць цвярозасці і ўсю дарогу з Германіі да родных мясцін п'е, і апавяданне разгортваецца адпаведна яе стану: становіцца ўрываццям, пераскок-вае паміж лакацыямі, засяроджваючыся на кожнай на абзац-другі, выхопліваючы пару дэталей. Далей, калі Рына дабіраецца да месца, дзе яе пачынаюць атакаваць уласныя забавоны, абступаць гісторыі з мінулага, апавед становіцца больш шчыльным, дэталёвым і паслядоўным.

Большая частка кнігі — маналог бабулі, яе ўспаміны пра сябе і пра іншых. Тут паступова расшыфроўваюцца імёны, неаднойчы згаданыя раней. Гэтыя плотны насычаны расповед аформлены так, што часам губляеш у лабірынце гісторый кропку ўваходу. Атрымліваецца абсалютна кінематаграфічны ход, калі герой садзіцца нешта распавядаць, і яго словы замяняюцца сцэнамі на экране. Кінематаграфічнасці ўвогуле хапае ў тэксце, і тут зноў заўважны асаблівы баланс — тонкія характэрныя дэталі ў вобразах

персанажаў, якія дазваляюць пазбавіцца нудных наўмысных апісанняў знешнасці і характару, і грувасткае апавяданне, на сычанае мясцовай гаворкай. Гэта робіць тэкст і лёгкай, і важкім адначасова.

Але вагі яму надае і тое, што на працягу ўсяго Дарафеінага апаведу не за-бываеш, з якога закліцця ён пачаўся. Бо гісторыя, як і мясцовыя балоты, прасякнута крывёю, з цёмнымі падрабязнасцямі, чалавечай жорсткасцю і неўдцтвам. Жанр аповесці абазначаны як балотная казка. Гэта сапраўды своеасаблівая казка, дзе ёсць таямнічы магічны прадмет, які трэба знайсці, замовы-ключ, якая ў выніку спрацоўвае, мясцовая асаблівая магія. Але па канцэнтрацыі і насычанасці элементаў «Па што ідзеш, воўча?» — гэта казка з жудаснымі падрабязнасцямі, нахштальту тых, што цэнзура адрэзала ад казак братоў Грым. Тут яны не проста не прыбраныя, а займаюць цэнтральнае месца ў структуры апаведу. І хаця аўтарка не робіць асаблівых акцэнтаў на гэтым, заўважаецца, што ў расповедзе Дарафеі прасочваецца жаклівы перапіс розных праяў нянавісці да жанчын — яе праяўлялі любыя мужчыны, прадстаўнікі любых улад. Каб проста выжыць, выратавацца, жанчыне трэба быць ведзьмай. Але ад некаторых не абароніць і гэта.

«Па што ідзеш, воўча?» Евы Вежнавец падаецца самай жорсткай, насычанай, вострай і стылістычна ідэальнай з кніг, што праходзілі праз гэтыя старонкі за апошнія гады. Як абазначана ў канцы, праца над аповесцю вялася амаль 10 гадоў. Дачытаўшы да гэтага абазначэння, абсалютна не адчуваеш, што прачытаў 140 старонак покет-фармату, але не можаш не заўважыць бездань працы, праведзенай з тэкстам.

Дар'я СМІРНОВА

Кніжнае трыа для юнага чытача

У выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» пабачылі свет новыя кнігі для дзяцей. Серыя «Беларускія пісьменнікі дзецям» папоўнілася выданнем Міколы Маляўкі «Каштаны ў шакаладзе», а серыя «Кнігі нашага дзяцінства» — выданнямі Васіля Віткі «Азбука Васі Вясёлкіна» і «Прыгоды Васі Вясёлкіна».

Кніга Міколы Маляўкі «Каштаны ў шакаладзе» прызначана для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і ўяўляе сабой зборнік вершаў на розныя, у тым ліку вечныя, тэмы. Ужо сама назва паэтычнага зборніка выклікае асацыяцыі з цёплым дзяцінствам, квітнеючым летам, пахучымі свечкамі каштанаў, а потым і іх пладамі — карычневымі шарыкамі, пакрытымі калючай шкарлупінай. Гэтыя асацыяцыі адразу выклікаюць давер да кнігі. А калі юнаму чытачу падасца незразумелым, што гэта за каштаны ў шакаладзе, то ён разгорне кнігу і возьмецца за чытанне ў пошуках адказу на пытанне. Такі востр ход для прыцягнення ўвагі чытача.

Увагі заслугоўваюць вершы на тэмы радзімы, прыроды, роднай мовы, дзяцінства, памяці вайны і яе герояў, гісторыі, продкаў. Многія творы адказваюць на простыя дзіцячыя пытанні: «Колькі ў небе зорак?» (верш «Зоркі»), «Дзе начуе сонейка?» (верш «Сонейка не спіць»), «Колькі ў месяца імён?» (верш «Колькі ў месяца імён?»). Пад кожным вершам пададзены карціны знакамітых беларускіх мастакоў: М. Андруковіча, У. Асіповіча, У. Масленікава, І. Стасевіча, Я. Ціхановіча, А. Замай, І. Міско, В. Шаранговіча, В. Бялыніцкага-Бірулі, Л. Шчамялёва і інш.

Каляж Аляксандра Скрэбунова.

Так, напрыклад, карціна У. Напрэенкі «Вялікдзень», якая ілюструе шчырасць свята, узнёсласць, цеплыню святкавання Вялікадня, размешчана пад вершам «Крыжык», што знаёміць юнага чытача з рэлігіяй:

*Крыжык светлы з храма
Мне прынесла мама,
Каб ад зла бярог,
Ад ліхіх трывог.
І прыгожа доўжыць
Мой жыццёвы шлях
Падарунак Божы —
Крыжык на грудзях.*

Вершы Міколы Маляўкі вучаць падзіцячаму здзіўляцца, назіраць, любіць прыроду, шанаваць памяць продкаў, не быць абыякавым, захоўваць духоўную спадчыну. А своеасаблівая мастацкая галерэя, размешчаная ў кнізе, знаёміць юнага чытача з дзівоным светам беларускага жывапісу.

Кнігі славуэта беларускага казачніка Васіля Віткі «Азбука Васі Вясёлкіна» і

«Прыгоды Васі Вясёлкіна» крочаць на-прасткі з дзяцінства нашых бацькоў, толькі ў новым абрамленні. Вася Вясёлкін — герой, з якім расло не адно пакаленне беларусаў. Наколькі актуальная яго «Азбука» сёння і ці захочуць сучасныя чытачы адправіцца з Васем у свет прыгод і падарожжаў — пытанне.

Першыя старонкі кніг прапаноўваюць чытачу пазнаёміцца з казачнікамі, што выдатна. Так, у кароткіх звестках пра аўтара паведамляецца цікавая гісторыя з'яўлення на свет першай кніжкі Васіля Віткі для дзяцей. «Пісьменнік ехаў да сваёй маці разам з васьмігадовым сынам. Ад Слуцка да Еўлічаў трэба было дабірацца пешкі — а гэта пятнаццаць кіламетраў. Каб лягчэй ішлося, бацька расказваў сыну казкі — і раптам пачаў складаць сваю: «Забалелі ў вавёрачкі зубкі, не можа раскусіць арэхавай шкарлупкі...» Лёгка і складна клаліся слоўцы да слоўцаў. Сын ажывіўся, слухаў з цікавасцю — гэта і была першая ўхвальная крытыка юнага чытача на казку, якую пісьменнік пазней занатаваў і назваў «Вавёрчына гора»».

«Вавёрчына гора», «Дударык», «Генерал Верабей», «Хто памагае сонцу», «ППШ» і «Азбука» — гэта творы, што ўвашлі ў зборнік «Азбука Васі Вясёлкіна». Яны маюць дынамічны сюжэт, таму чытачу цікава сачыць за развіццём дзеяння. У казцы «Вавёрчына гора» шмат слоў з мяншальна-ласкальнымі суфіксамі, якія ўзмацняюць эмацыянальнае ўздзеянне казкі, настрайваюць на добразычлівасць. Ды і ў цэлым мова Васіля Віткі вельмі сакавітая.

У казках «ППШ» і «Азбука Васі Вясёлкіна» ўдала пераплецена рэальнае і фантастычнае. Як і ў звычайнай школе, тут ёсць вучэбныя класы, буквары, геаграфічныя карты, вучнёўскія дзённікі. Толькі вучнямі тут выступаюць птушкі і звяры. «Азбука Васі Вясёлкіна» стала першай беларускай сюжэтнай азбукай. Яна ў звычайным фармаце дапамагае чытачу вывучыць літары і разам з тым пазнаёміцца з жывёльным светам.

Прыгоды Васі Вясёлкіна апісваюцца ў казках «Буслінае лета» і «Казка пра цара зубра». У казцы «Буслінае лета» цікавыя хлопчык Вася перажывае радасць першаадкрыцця прыроды. З вышыні буслінага гнязда ён бачыць вакол сябе вялікі незвычайны свет, поўны непаўторнага характа і паэзіі, пазнае таямніцы прыроды. Шукаючы сваю прапажу, хлопчык знаёміцца з многімі насельнікамі птушынага царства, партрэты і паводзіны якіх перадаюцца з арніталагічнай дакладнасцю і пэўнай псіхалагізацыяй. У фінале ж казкі яе герой, пазнаўшы багацце навакольнага, адчувае сваю блізкасць да прыроды.

Казкі В. Віткі напоўнены атмасферай сяброўства і згоды, высокай чалавечнасцю, радасцю пазнання з'яў. Яны перадаюць важны сэнс паяднанасці чалавека з прыродай, гэтаму і вучаць юных чытачоў на працягу многіх гадоў.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

Не адракайся ад свайго...

Той, хто ведае Віктара Праўдзіна і яго творчасць, быў крыху здзіўлены назвай новай кнігі літаратара. Маўляў, вялікі прыхільнік усяго айчыннага, ён накіраваўся раптам у Парыж. Хіба няма чаго пісаць пра сваё? Напэўна, у гэтым і ёсць існасць сапраўднага творцы, які ўмее стварыць інтрыгу для чытача.

Насамрэч раман «Парыж. Эйфелева вежа і...» мае выключна беларускае гучанне. Больш за тое, прысвечаны тэме, апошнім часам не вельмі запатрабаванай аўтарамі, — сучаснае жыццё вёскі і яе працаўнікоў. Гэта раней героі хлебных ній і майстры высокіх надояў не сыходзілі з экрану тэлевізараў, былі заўважнымі ў друку. На самай справе, славу павінны мець тыя, хто стварае краіне дабрабыт. Аднак пераменлівы час вызначыў іншых герояў: вельмі сумніўных багачаў, «шоу-зорак».

І Віктар Праўдзін, як чалавек ад зямлі, з добрай сялянскай закваскай (хоць працяглы час і працаваў у праваахоўных органах), чуйна ставіцца да тых, хто стварае краіне харчовую бяспеку, дзякуючы каму сельская гаспадарка Беларусі паднялася на еўрапейскі ўзровень. Раман, безумоўна, задумаўся значна раней: выбудоўвалася сюжэтная лінія, вымалёўваліся вобразы.

Сур'ёзным штуршком да ажыццяўлення задуманага стала паездка пісьменнікаў па знакавых мясцінах краіны. Вярнуўся з яе Віктар Аляксандравіч уражанным, што так добра могуць жыць сучасныя вясковцы. Пісьменнік сеў за рабочы стол і ўзяўся за напісанне рамана...

Галоўны герой твора — прадпрымальнік Алесь Гурскі. Усё ў яго ладзіцца: і на рабоце, і дома. Пасля паездкі ў Маскву амаль на крылах улятае ў сваю кватэру і свет для яго рушыцца... Здрада жонкі крута мяняе сюжэт твора: Алесю трэба наоў ладзіць жыццё. А як? Ён сам не ведае. Не ведае гэтага і чытач, якому надзвычай цікава, як паступіць герой у сітуацыі, даволі распаўсюджанай у жыцці. І тут у роспачы Гурскі вырашае мчаць у Парыж. Гэта ці то выратавальная саломінка, за якую чапляецца ў надзеі душэўнага ратавання, ці то яго

кпіны з даўняй, але няздзейснай мары жонкі, якой снілася Эйфелева вежа, але здавальнялася жанчына толькі абяцанкамі цяпер ужо былога мужа.

Чытач атрымлівае асалоду ў прадчуванні свежых забаў разняволеннага халасцяка і разам з ім гатовы кінуцца ва ўсе цяжкія. Але дарогу ў Парыж кітайскай сцяной перагароджвае статак кароў, што невядома адкуль узяўся... А адна з іх, бурная, з надламаным рогам, наогул ускараскалася на «мерседэс». Так сюжэт рамана, як і лёс яго героя, скіроўваецца ў іншае рэчышча.

Разнерваванага чалавека, занятага асабістымі тужлівымі думкамі, падсцерагла яшчэ адна бяда — ушчэнт разбітая машына. Але якраз гэтая перашкода і стала для яго лёсавызначальнай. Тым самым аўтар даводзіць, што не варта заганыць сябе ў кут і хавацца там ад няўдач. Магчыма, за гэтым паваротам лёсу будзе новы. І куды лепшы...

Па меры таго, як Гурскі ўсё больш спазнае асаблівасці калгаснага жыцця, пашыраецца кола дзеючых асоб твора. Кожны з герояў са сваім характарам, амбіцыямі. Яно інакш і быць не можа, калі паўстаюць каларытныя фігуры старшыні Дабрынка, сакратаркі — яго жонкі Марыі Сцяпанавы, цесця Сцяпана, цёшчы Марыі Пятроўны... Для чалавека з іншага асяродка, сталічнага, многае з таго, што для вясковцаў з'яўляецца абсалютна натуральным, падаецца не зусім звыклым. Але з цягам часу герой паглыбляецца ў мясцовы побыт, акружае сябе рознымі людзьмі, пачынае разумець непрыхаваныя вясковыя хітрыкі, і да яго прыходзіць унутранае разуменне еднасці з гэтымі простымі і такімі душэўнымі, адкрытымі людзьмі.

Алесь Гурскі не думае ні пра што іншае, як пра тое, каб частку бізнесу перанесці ў вёску, каб людзі ад зямлі жылі больш заможна.

Мудрагелісты Дабрынкін не верыць у шчырасць яго памкненняў, пытаецца ў Гурскага па-мужчынску напрамую: «Толькі ці здабудзеш ты шчасце ў Нава-сёлках, калі ў Мінску і жыццё, і бізнес наладжаны?» Тым больш што практык-гаспадарнік Дабрынкін наглядзеўся на тое, як блыталі кіраўнікі калгаснае з уласным.

Цяпер іх цешаць прыватныя заводзікі. Ім добра, ды толькі прыкра селяніну, якога абдурылі.

Алесь Гурскі не з тых, чыё слова разыходзіцца са справай. Пачуўшы пра калгас «Радзіма», дзе старшыня Лацянюк жыве душа ў душу з сялянамі, а таму і справы там ладзіцца як ні ў кога добра, бізнесмен накіроўваецца туды па парады. Калгас Лацянюка цалкам перавярнула меркаванне Гурскага аб сельскай гаспадарцы. Ён, як многія, трымаўся думкі, што бізнес і земляробства — рэчы несумяшчальныя. Аказалася, гэта не так!

Увесь далейшы ход рамана сведчыць пра тое, што ў асобе Алеся Гурскага Дабрынкін знайшоў аднадумца, паплечніка і да ўсяго зяця. Вёска Алеся захапіла і зачаравала. Тут ён спаткаў сапраўднае каханне. А на фоне апошніх падзей яшчэ больш зразумеў, наколькі штучным і падманым было яго жыццё з жонкай, цяпер «гатовай выпусціць кіпцюры, нанесці ўдар спадшчыка ў самае балючае месца». І якая чыстая душа ў любой Насці, з якой за шчасце гадаваць дзяцей...

Жыццё беларускай вёскі, адвечная мара селяніна аб лепшай долі — глыбінная тэма беларускай літаратуры, якая чырвонай стужкай праходзіць праз творчасць Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Івана Мележа,

Івана Шамякіна, Анатоля Кудраўца, Янкі Сіпакова і іншых пісьменнікаў.

Узнікае пытанне: чаму цяпер тэма вёскі знікае з літаратуры? Можна, таму што драбнее сама вёска? Многія яе жыхары даўно ў горадзе, бо тут не трэба цягнуць воз адвечных сялянскіх клопатаў. Балюча бачыць у гэтым расстанне з каранямі, з роднай мовай... Віктар Праўдзін голасна заяўляе: не спяшайцеся адракацца ад сваіх вытокаў!

Здзіўляе, адкуль у пісьменніка такі не верагодны запас прыказак, прымавак, жывога народнага гумару. Чытаць раман — наталяцца глыбокай мудрасцю, якой надзелены героі твора, людзі з народа. Літаральна на кожнай старонцы сакавітыя выслоўі: трымай язык на прывязі; ляптуў, што лапцем па цымбалах; каторы схлусіць, што прынку спаліць; адной бяды мала, трэба дзесяць; свайго лесу ягадка; сокалам прыляцеў, ды чортам сеў; у чужы свінух нос уткнуць і г. д.

У гэтай сувязі раман Віктара Праўдзіна «Парыж. Эйфелева вежа і...» варта разглядаць як узор беларускай прозы пра вёску пачатку XXI стагоддзя. Як прыходзіць у паселішчы бізнес, як з'яўляюцца новыя тэхналогіі і як няпросты пры гэтым выбудоўваюцца чалавечыя стасункі, мяняецца псіхалогія селяніна. Менавіта пра гэта разважае пісьменнік, усім сэрцам жадаючы вёсцы шчаслівай будучыні.

Аўтар сцвярджае, прычым вельмі пераканаўча, што нельга чалавеку адрывацца ад зямлі, а калі гаспадарыць на ёй умець, то і пераваг у вясковага ладу жыцця перад гарадскім будзе болей. У тым ліку і ў створаным, як у гарадской кватэры, камфорце. І, верагодна, у яшчэ больш значным — душэўнай раўнавазе.

Раман Віктара Праўдзіна «Парыж. Эйфелева вежа і...» — гэта добра апрацаванае поле, на якім пажынаецца плён вялікай духоўнасці беларускай вёскі.

...А Парыж, аказваецца, можна знайсці і ў нашых краях. Ёсць такія аграгарадкі ў Пастаўскім раёне. Кажуць, калісьці мясцовы памешчык так дзеля забавы назваў свой маёнтак. У беларускім Парыжы ёсць і 30-метровая копія Эйфелевай вежы. Як і героі рамана, што перажылі ў мясцовым Парыжы вельмі хваляючыя моманты, чытачы кнігі могуць наведваць пастаўскі Парыж. Віктар Праўдзін праўдзівы ва ўсім!..

Алена СТЭЛЬМАХ

Знакі прыпынку ў лёсе паэта

Кніга «...Кропка», што пабачыла свет у мінскім выдавецтве «Смэтак», — летапіс, вынік шматгадовай творчай працы пісьменніка, навукоўца, былога спартсмена-футбаліста, кандыдата тэхнічных навук Алеся Клышкі. Унікальнае выданне дае шматграннае ўяўленне пра больш чым стогадовую гістарычную эпоху праз прызму лёсаў асобных сваякоў вялікай сям'і аўтара.

Знакамітыя асобы, значныя падзеі мінуўшчыны і сучаснасці ў дзялогах, успамінах, публікацыях масмедыя, навуковых даследаваннях, паэтычных віншаваннях, а таксама новыя творы дазваляць чытачам адчуць подых гістарычных падзей, звязаных з Мінскам — малой радзімай Алеся Клышкі, іх рытм і супярэчнасці.

«Кропка» распачынаецца паэмай «Мінская зямля». Твор праілюстраваны шматлікімі шматлікімі фотаздымкамі Мінска XX стагоддзя. Хоць і багата пра беларускую сталіцу напісана, паэма Алеся Клышкі ў нечым арыгінальная. Гэта маленькі гімн Мінску, Міншчыне і мінчанам. Паэма-роздум аб

сям'і, людзях, якія жылі побач, паэма-памяць, паэма-сумленне і паэма-настальгія.

Бацька пісьменніка — кадравы афіцэр Аляксандр Клышка, кавалер двух ордэнаў Чырвонай Зоркі, прайшоў вайну на пасадзе намесніка камандзіра танкавага батальёна, быў узнагароджаны за ўдзел у баях па абароне Масквы, за вызваленне Венy і Будапешта. Маці працавала адкадным рэдактарам Беларускага радыёкамітэта. У дзявоцтве — Анастасія Голубева, дачка ўдзельніка трох рэвалюцый і грамадзянскай вайны ў Расіі, ссыльнага, рабочага чыгуначнага дэпо і станкабудаўнічага завода

ў Мінску, першага ў Беларусі Героя Сацыялістычнай Працы Іосіфа Голубева. Яго імем названа адна з мінскіх вуліц.

У лістападзе 1956 года часопіс «Беларусь» пісаў: «Станкабудаўнічы завод імя Варашылава за кароткі тэрмін быў адноўлены. Ужо ў 1948 годзе майстар мадэльнага цэха Іосіф Пятровіч Голубеў зрабіў першую мадэль прадольнастругальнага станка, а ў 1949 годзе завод пачаў іх серыйны выпуск...»

Старэйшая сястра Ірына, як распавядае Алесь Клышка, аднойчы з найлепшымі вучнямі школы і настаўнікамі паехала віншаваць Якуба Коласа з днём нараджэння. Ірына Клышка праспявала песню на словы Якуба Коласа: «Вясна, вясна, жадаемая, ты прыйдзеш зноў, ты вернешся...» Ад замілавання Якуб Колас прыціснуў Ірыну да сябе і шчыра падзякаваў. А потым яны сфатаграфаваліся...

Алесь Клышка нарадзіўся ў 1948 годзе. Скончыў Беларускі політэхнічны інстытут. Абараніў кандыдацкую дысертацыю. Мае 13 патэнтаў на вынаходніцтвы ў галіне экалагічна чыстых тэхналогій і аховы навакольнага асяроддзя, аўтар 113 навуковых публікацый.

А яшчэ — вядомы ў мінулым футбаліст. Ён гуляў за мінскую каманду «Тарпеда», быў нават

капітанам каманды. «Згадваю, як у 1975-м годзе на тарпедаўскім стадыёне ў Мінску праходзілі гульні Кубка Прыбалтыкі. Беларускую зборную трэніраваў Эдуард Малафееў, настаўнік мінскага «Дынама». І прызначыў мяне капітанам. Уяўляеце, якое было хваляванне! Як цяпер памятаю: поўны стадыён, у апошній гульні разграмілі 5:0 Эстонію, і заўзятары скандзіравалі: «Эдзік, бяры Клышку ў каманду!»», — успамінае Алесь Аляксандравіч.

Але галоўнае: Алесь Клышка — паэт-лірык, публіцыст, цікавы суразмоўца. У суаўтарстве з паэтам Зынічом (Алегам Бембелем, інакам Мікалаем) з Жыровіч ён выдаў чатыры кнігі роздумаў-дыялогаў: пра час, Айчыну, шляхі зямныя і вечныя («Жыровіцкія камяні» (2006), «Шлях да Жыровічаў» (2007), «Жыровіцкая пастараль» (2009) і «Званіца» (2016)). У першых дзвюх кнігах аўтары сумоўя разважалі больш пра стан роднай мовы, лёс Беларусі ў XXI стагоддзі, духоўную прастору планеты, духоўнае адраджэнне Бацькаўшчыны. Тэмы іх сумоўя пайшлі далёка за межы Радзімы. Гэта і палітыка, і сусветныя катаклізмы, і ўзаемаадносіны розных канфесій, рэлігійных дзеячаў і вучоных, дзяцей і бацькоў, лёс народа ў цэлым. З многімі разважаннямі можна пагадзіцца, з некаторымі

іх суб'ектыўнымі думкамі — не зусім. Але радуе тое, што дыяпазон іх разважанняў вялікі, скразной лініяй праходзяць духоўныя і агульначалавечыя каштоўнасці.

Першая сумесная кніга выйшла яшчэ ў Жыровічах на Слонімшчыне, каля старых муроў Успенскага сабора, Богаяўленскай царквы, Крыжаўзвіжанскай і Георгіеўскай. А потым з Жыровіч шлях сумоўя пралёг па ўсёй Бацькаўшчыне і нават па-за яе межамі. Пра гэта — таксама ў новай кнізе.

У Алеся Клышкі — шмат паэтычных зборнікаў, сярод якіх — «Ад каранёў да кроны», «Далёкае — блізкае», «Сямейная чытанка», «Сустрэча». Ён падрыхтаваў і выпусціў фільм па гісторыі «Мінская зямля», шэраг аўдыякніжак і музычных стужак.

У «...Кропцы» адзін з раздзелаў цалкам паэтычны. Надрукаваны вершы, прысвечаныя сябрам, якіх ужо няма, і тым, хто жыве і працуе ў розных кутках Беларусі. Сярод твораў — прысвячэнні Рыгору Барадуліну, Генадзю Бураўкіну, Анатолю Сысу, родным і блізкім.

Кніга Алеся Клышкі «...Кропка», упэўнены, абавязкова зацікавіць чытачоў: яна багата ілюстравана архіўнымі і рэдкімі фотаздымкамі, апублікаванымі ўпершыню.

Сяргей ЧЫГРЫН

Міхаіл КУЛЕШ

Сляды на пяску

Тут світанак, як бэзавы дым,
Неба чоўнік паўночны гайдае.
Я на беразе йду і сляды
На халодным пяску пакідаю.

Па-над хваляй вясло, як крыло,
За птушыным крылом узлятае.
Колькі розных людзей тут прайшло! —
Іх слядоў таямніцу чытаю.

Скрозь лунае мінуўшчыны пах,
Тут напэўна віно разлівалі.
Хтось ля самае хвалі ступаў,
І сляды яго вымыла хваля.

Настасся НАРЭЙКА

Марыне Цвятаевай
за «Паэму Канца»

Ты была немагчымай, Прага.
Ты была
Невыноснай, як злая смага.
Ты магла
Зазіраць у жывую рану,
А на дне —
Залатое пярэ падману,
Бы ўва мне.

У яе ты глядзела, Прага.
Помніш ты,

Ну а тут закаханых сляды.
Разышліся, ды зноўку сышліся.
То спрачаліся, як заўжды,
То пасля ў пацалунку зліліся.

Там, далей, гаманілі сябры.
Прачытаць па акурках няцяжка,
Як курылі яны не ў зацяжку,
Не адну нават выпілі пляшку
І пайшлі дзесь кірункам сваім.

Колькі ў кожным жыццёвым клубку
Ёсць нязгодаў сваіх і няўладак.
Колькі розных слядоў на пяску,
Столькі лёсаў і столькі загадак.

За чужым не разгледзіш свайго,
Лёс сваім суццяшае малюнкам.
Толькі кроку бракуе ўсяго
Ад нязгоды да пацалунка.

Нехта ўсё ж мне працягне руку,
Можна, зблізку, а можна, праз далеч.
Я іду па сцюдзёным пяску
І камусьці свой след пакідаю.

Гэты шлях паўтараў я зашмат.
Бераг — гэта працяг, не вароты.
Я прайду і вярнуся назад,
А ў жыцці не бывае звароту.

Экзамен

Качу й качу я пад гару свой камень,
Ужо даўно сівая галава.
Ды думаў, што апошні свой экзамен
Я на філфаку некалі здаваў.

Як блішчала лязом адвага
Праматы?
Як крычала каханне нема:
«Больш не быць!»
І няма. Але вось дылема:
Трэба жыць.

І яна запісала, Прага,
Як было.
І паперы сляная прага,
І сціло.
І цячэ атрамант гарачы
Па руках.
І няможна ніяк іначай.
То не страх.

То, калі адкрываеш жылы —
І бяжыць
Слова самай пачварнай сілы.
Трэба жыць!
Ты чытала за ёю гучна.
Не крычы!
Гэта сорамна і нязручна
Уначы.

Будзе ранне. Але не будзе
Больш святла.
Ты яе не стрымала, Прага,
Не змагла.
І заснула яна пад ранне.
На ішчацэ —
Адзінокай слязы світанне.
А ў руцэ...

О, як з табой высока мы ўзляталі!
Якім салодкім быў той ішчыры зман!

Няшмат з таго пакіне час няўхільны,
мо гэты верш — як гімн былой вясне,
ад тых сустрэч — самотныя ўспаміны,
ад нашых душ — крыж кволы і вянец...

Танец кахання

Драпежная ў цемры твая хада,
вачэй першабытны зман,
а я іду па тваіх слядах,
і сілы збочыць няма.

А потым чужы, выпадковы пакой
імгненна нас праглыне,
і змеі рук тваіх жарснай тугой
напоўняць ізноў мяне.

Гарачыя вусны нектар сваіх чар
жывою ўвальюць вадой,
і я не пазнаю твой дзіўны твар,
а ты не пазнаеш мой...

Мы быццам у масках, белых, як снег,
заспеты ля Дрэва Пазнання.
Вялізнымі ценьямі, што на сцяне,
танцуюм спрадвечны танец!

Ў далёкі туман — за мільёны год
нас кіне імклівая хваля!
І, можа, там — сярод роўных істот
сустрэнемся на карнавале.

Ужо і супакоіўся нібыта,
Ёсць той дыплом жаданы балазе.
Не ведаў пра галоўныя іспыты —
Яны яшчэ наперадзе усе.

Шаную вернасць, ёй заўсёды рады,
А мне яе як хтосці шкадаваў.
Здаў з цяжкасцю экзамен я на здраду,
А лепш бы, думаў потым, не здаваў.

Каханне у свае лавіла сеці,
Я вырываўся і лавіўся зноў,
Ды лепш за ўсе экзамены на свеце
Я вытрымаў экзамен на любоў.

Такіх грахоў я зведаў вераломнасць,
А лёс са мной не думаў жартávaць.
Экзамен самы цяжкі на нязломнасць
Мне давялося ўсё ж пераздаваць.

Пачаў ужо звыкацца з новым векам.
Таго, што страціў, нават не шкада.
Але экзамен звацца чалавекам
Здаю ўвесь час. Баюся так не здаць.

Час не чакае

У юнацтве — наіўнасць якая! —
Траціў марна я грошы і час,
А не ведаў, што час не чакае,
Уцякае чамусьці ад нас.

Я па страчаным надта не плачу,
Бо што страціў, таго не вярнуць.

Там, пад скурай, жыццё пульсуе.
Я жыву!
Хто былое мае скасуе?
У траву
Кіну гэты бязглузды шывтак.
Што з яго?
Гэта мой у вадзе адбітак.
За каго

Мне маліцца цяпер, Марына?
Ён пайшоў.
Застаецца хіба — адзіна —
Бачыць зноў,
Як чужыя палаюць вершы.
То твае.
І ніхто на зямлі не першы
Для Яе.

Для Любові мы ўсе, здаецца,
Толькі сон,
Толькі вочы, рука і сэрца.
Я і ён.
Нас няма, не было ніколі.
Быць? Не быць?
Я цяпер, як і ты, на волі.
Будзем жыць.

Яны, як прыйшлі,
не спыталі далейшай дарогі...
Яны гаварылі пра стому, пра снег і завею.
Ты мусіш паверыць, каханы,
праўдзівы і строгі.

Растане міжволі ў чужым катуху
прыцішаны прывід казкі...
А мы з табой на высце граху
здымаем нарэшце маскі...

Постфактум

Можна быць, да ўсяго недавер
прагучыць, як званок першы...
Я збіраю абрыўкі папер,
што калісьці былі вершамі.

Фота Кастуся Дробава.

Усяго перажыў і пабачыў,
І на час тут не спішаш віну.

Не было часам ладу і згоды,
Я іх сам не імкнуўся шукаць.
Ну а час, ён няўмольны заўсёды,
Ён не любіць марудных чакаць.

Не гультай я зусім, не калека,
Не слабая, здаецца, рука,
І даўно за плячыма паўвека.
Ну а час, ён не любіць чакаць.

Вось жыву, мая хата не з краю,
Паўтараў у жыцці я не раз.
І задум, і жадання хапае,
Толькі крыўдна — спяшаецца час.

Што ж, калі цябе вабіць дарога,
Калі выйдзеш за родны парог,
Ты пабачыш: ах, колькі ж іх многа! —
Свет сатканы з вандроўных дарог.

У цябе ёсць і сіла, і вера,
І сабе, і астатнім скажы:
«Lonca via es, дружа, propere!»*
Ведай! Час не чакае — бяжыць!

Пераклад з рускай
Казіміра КАМЕЙШЫ

*лац. дарога дальняя —
спяшайцеся!

Ты бачыш: я больш не дрыжу,
як празрыстыя веі.

Яны напрасілі віна,
каб з марозу сагрэцца...
Яны падышлі да агню...
Я іх бачыла твары.
Ты кроіш, каханы, маё непавіннае сэрца.
Ты бачыш, відаць, ува мне не святло,
а пачвару.

Яны засталіся ў палацы на тыдзень,
не боле...

Са мною яны і двух слоў, дарагі,
не казалі...
Ты бачыш: насытана снегам усё наваколле.
Ты бачыш: завеі надзейна нам рукі звязалі.

Яны развіталіся тут
на марозным світанні...
Яны не спыталі ў мяне, як тады,
пра дарогу...
І мне падалося: жыццё —
то адно развітанне.
І мне падалося: самотная я, дзякуй Богу.

Я ў іх не спытала імёнаў...
Ды гэта й няважна.
Ад іх засталіся адзіна бязважкія цені.
Ты бачыш, каханы:
я ў твар пазіраю адважна.
Ты бачыш, каханы:
пачуццям не стаць на калені.

Іх дурман затуманьваў быццё
наркатычным сваім шалам...
Я пісаў праз усё жыццё —
і заўсёды было мне мала...

«Калі можаш, то не пішы!» —
чуў я часта...

Цяпер, сцверзеўшы,
я збіраю рэшткі душы,
што калісьці былі вершамі...

Алесь ПІБОК-ПІБКОЎСКІ

Арэлі часу

Як на арэлях, светлыя ўспаміны
узносяць у мінулага краіну...
О, як шкада растрачаных хвілінаў
тых летніх ранкаў з водарам палынным!..

Тых цёплых ранкаў з чыстай пашчотай,
з трызненнем ішчася, лёгкага, як дым,
з неперажанай ранішняй дрымотай
і позіркам разгубленым тваім!..

Бы ўваскрасае з прамінулай далі
агонь сустрэч, спакусных слоў дурман...

Мікола АДАМ

У той дзень я вяртаўся на радзіму цягніком з Івана-Франкоўска, дзе гасцяваў некалькі тыдняў, пазнаёміўся з мноства цікавых людзей, шмат з кім блізка пасябраваў.

У Львове мусіў сысці, каб перасесці на цягнік да Мінска, які адпраўляўся ўвечары. Зрэшты, я мог бы прыехаць у Львоў і аўтобусам, што хадзіў кожную гадзіну з Івана-Франкоўска. Але прыхільнасць да цягнікоў перамагла, і я сеў на дзесьцігадзінны, каб апоўдні ўжо быць у культурнай сталіцы Украіны, паглядзець якую мне вельмі карцела, але дасюль не давялося. Марыў апынуцца на тых вулках (прычым не сумняваўся, што інтуіцыя падкажа, на якіх), дзе здымалі «Трох мушкецёраў», адчуць сябе д'Артаньянам... Прагнуў надыхацца паветрам, якое натхняла Святаслава Вакарчука на стварэнне пранікнёных песень... Можна, і мяне яно натхніць на стварэнне чагосьці значнага і прыўкраснага? Вядома, ні пра якога гэта загадзя не паклапаціўся, бо самаўпэўнена вырашыў, што здолею цудоўна абысціся і сам. Здаў рэчы ў камеру захоўвання і напасткі рушыў у незнаёмы горад.

Цёплы, амаль спякотны жнівень, нібы калоду ігральных карт, тасаваў бясконцыя людскія плыні на Прывакзальнай плошчы. Была спакуса зайсці і перакачаць гарачыню ва ўтульным бistrоці ў якой вулічнай кавярні. Зрэшты, калі нікуды не спяшаешся, то чаму б і проста не пасядзець у цяньку ды не пакаштаваць халоднага асвятляльнага квасу? Я б і не супраць, але іншым разам, бо цяпер мяне чакае Львоў. Ва ўсякім разе, мне хацелася ў гэта верыць.

Насамрэч, гэты горад нікога не чакаў, бо відавочна стаміўся ад такіх разявакаў, як я. Ён соладка драмаў, раз-пораз шырока пазяхаючы, нібыта лянівы з перасыці лёў.

Без шкадавання я пакінуў прывакзальны майданчык і пашыбаваў насустрэчу нязведанаму і таемнаму. Гарадская архітэктура ўражвала, асабліва яе кантрасы: леваруч ледзь ліпела драўляная ці не стагадовая халупа, уся парэпаная, шурпатая, з'едзеная шашалем, з пузатым балконам, спрэс завешаным нядаўна памытай бялізнай, праваруч жа асляпляў вочы шкляны мадэрновы гмах. Зрэшты, падобная эклектыка гораду пасавала, і шляхетная гісторыя, захаваная ў старых будынках, надавала значнасці і новым пабудовам.

І раптам за мною ўвязаўся дождж. Не моцны, але навіязлівы, нейкі нават амамальны, бо сонца свяціла па-ранейшаму і саступаць месца хмарам відавочна не збіралася. Дождж крочыў за мной па пятах, спыняўся там, дзе спыняўся я, вызіраў адтуль, адкуль вызіраў я, чапляўся да мяне рыхтык сабачка, што скача ад радасці, нечакана знайшоўшы сабе гаспадара. А мо проста не хацеў пакідаць мяне аднаго, разумеючы, што я — усяго толькі недарэка-турыст, які адбіўся ад экскурсійнай групы. Давялося даць назолу імя, на якое ён адгукнуўся, і яно яму спадабалася. Мы паразумеліся.

Пра плошчу Рынак, пра краіўкі, пра паветраныя кавярні на дахах, пра Пагулянку і шмат яшчэ пра што на той

час я не ведаў. Не паклапаціўся і пра тое, каб прыдбаць гарадскую карту. Я проста ішоў туды, куды неслі ногі. Мае вочы, нібыта малеча, захопленыя новай цацкай, затрымліваліся на кожным будынку, зазіралі ў вокны, іх літаральна рукамі даводзілася аддзіраць ад навакольных цікавостак. Абмінуўшы натапыраны, бы вожык, спрэс абкладзены будаўнічымі лясамі, оперны тэатр, я завярнуў у вузенькі завулак, затым яшчэ ў адзін і яшчэ... Гэткім чынам кружляў, аж пакуль не апынуўся ў тупічку з безліччу брукаваных сцяжак, што ўпіраліся ў сцены маўклівых

і наблізілася да мяне. На выгляд — зусім юная, мо крыху больш за дваццаць, у шыракаполым саламяным капелюшы, з-пад якога кудзерыліся залацістыя ў завітках валасы. Блакітнае балеро, белая ў абліпку футболка, кароткая спаднічка паўзверху вузенькіх джинсаў, на нагах — басаноўкі на ўстойлівым абцасе пад колер капелюша. Педыкюр на пазногцях — пад колер вуснаў. На скураной шлейцы, перакінутай цераз плячо, — лакаваная чырвоная сумачка.

Дзяўчына прысела на бардзюр побач са мной і таксама ўтаропілася ў радкі паэта. Затым павярнулася да мяне,

Дзяўчына пагадзілася праводзіць мяне да вакзала. Усю дарогу мы размаўлялі пра самыя розныя рэчы, перапыняючы адно аднаго, дапаўняючы, не даючы веры, даводзячы адваротнае, трымаючыся за рукі і рагочучы. Яна распавяла пра сваю сястру, якая адкрыла першы ўкраінамоўны секс-шоп і аб'явіла пра гэта на адной з сямейных урачыстасцей. Старэйшых сваякоў спачатку навіна збянтэжыла, але ў рэшце рэшт з гучным «Будзьма!» і ўзнятымі чаркамі яны ўхвалілі і блаславілі на ўсё добрае гэтую справу. Падзялілася нелюбоўю да працы на зямлі, асабліва калі трэба саджаць і капаць у бабуліным гародзе на сяле «бараболу»...

— Паглядзіце на мяне! — узмахнула яна рукамі. — Дзе бараболя, а дзе я!..

Сваякі крыўдавалі на сясцёр за тое, што яны цураліся сялянскай працы, але ў той жа час і ганарыліся імі. Мая спадарожніца была наймалодшай, вучылася на бібліятэкарку і марыла пра вялікую сцэну і кар'еру спявачкі. Сям'я падтрымлівала яе жаданне спяваць, але толькі пасля атрымання «нармальнай» адукацыі. Дзяўчына з дзяцінства цягнулася да кніг, таму бацькі абралі для дачкі прафесію, звязаную з кнігамі. А там выйдзе замуж...

Пачуўшы пра кнігі, я не стрымаўся (ну муляла ж да няўсцерпу) і перабіў яе прызнаннем, што перад ёй — сапраўдны беларускі пісьменнік. Аднак рэакцыі, на якую разлічваў, не прычкаў. Дзяўчына неяк дзіўна зірнула на мяне і толькі потым запытала:

— Праўда?

Я кінуў, бо быў гатовы наросхрыст расхінуць дзеля яе душу, адно папрасі. Хацелася распавесці пра тое, як гасцінна прымалі мяне і маю творчасць у Івана-Франкоўску, але дзяўчына далікатна перавяла гаворку на іншую тэму.

Неўзабаве ізноў лінуў дождж, дагнаў мяне, нібыта адданы сабака. Мы скіравалі да найбліжэйшага дрэва і схаваліся пад ім, як пад парасонам. Дождж адразу сцішыўся. Але варта было выйсці з-пад схову, як ён зноў прыджгаў. Дзяўчына весела смяялася, асабліва калі я называў дождж па імені, на якое ён адгукваўся.

Дождж і дзяўчына прывялі мяне на вакзал. Мы яшчэ паспелі папіць квасу, а потым дождж пачаў прыспешваць мяне, каб я не спазніўся на цягнік. Стоячы на платформе, мы доўга глядзелі адно аднаму ў вочы, быццам нешта ў іх згубілі — штосьці такое, без чаго ўжо ніколі не абысціся. А потым дзяўчына прыхінулася да мяне ўсім целам, абвіла рукамі маю шыю і... раптам адчайна, быццам праводзячы на фронт, пацалавала салодкімі пасля квасу вуснамі.

— На памяць, — патлумачыла пасля. — За тое, што пісьменнік, — дадала. — Да таго ж беларускі, — удакладніла.

Правядніца каторы раз папярэдзіла, што цягнік вось-вось адправіцца. Я мусіў адпусціць дзяўчыну і падняцца ў тамбур. Яна махала мне на развітанне рукой і прыязна ўсміхалася з-пад капелюша. І толькі тады ўзгадаў, што мы, захопленыя размовай, так і не назваліся адно аднаму. Я не ведаў яе імя, яна, натуральна, майго.

Праз некалькі месяцаў я пазнаў сваю незнаёмку ў адной з удзельніц музычнага талент-шоу «Х-фактар» (якраз у той дзень у Львове праходзіў кастынг).

Цяпер яна — зорка амаль сусветнага маштабу, а я — ўсяго толькі беларускі пісьменнік. Але пацалавала яна мяне менавіта за гэта.

Малюнак з сайта livejournal.com.

С. Ю. Бабіч «Дождж у Львове».

дамоў безакон. І вакол — ніводнай душы. Я нават не прыкмеціў спачатку, што шум, гэты заўсёды гарадскі шум, напоўнены, нібы кактэйль, самымі разнастайнымі інгрэдыентамі, які супраджаў мяне ўвесь час, сціх. І нават дождж некуды знік. Нясмела, адчуваючы, што паціху вар'яцею, паклікаў яго па імені. Але мой новы сябрук не адгукнуўся. І я запанікаваў. Куды б ні памкнуўся — усё адно вяртаўся на тое ж месца, з якога браў у кар'ер, дзе праваруч на жоўтай атынкаванай сцяне, быццам татуіроўка, чарнелі кімсьці старанна выведзеныя вершаваныя радкі Сяргея Жадана. Мне б гукнуць на дапамогу, закрычаць на ўсю моц, але мову нібыта адняло, а цела здранцвела. Я застаў слупам і, відаць, нагадаў матыля, што трапіў у павуцінне, у пастку зачараванага лабірынта, з якога не было выхаду. Зразумела, выйсце існавала, але проста я яго не бачыў. Здрадліва задрыжэлі ногі, пад горла падкаціла млоснасць. Прысеў на бардзюр.

Карціна Рэпіна «Прыплылі»: сяджу на бардзюры, куру, каб супакоіцца, машынальна чытаю верш Жадана са сцяны на супраць і румзаю. І мне не сорамна сваіх слёз. Я іх не заўважаю. Яны коцяцца па шчоках самі па сабе. А галаву свідруе думка: заблудзіў. І мне страшна.

Колькі я так сядзеў? Пра адчуваннях — некалькі гадзін, насамрэч жа прамінула хвілін пяць. Раптам з-за найбліжэйшага вугла, быццам з ніадкуль (такое магчыма хіба што ў галівудскіх фільмах з эфектам нечаканасці), выйшла дзяўчына

атуліла блакітам неверагодна прыгожых вачэй і вымавіла:

— Гэтак прабірае?

А я ашалела пазіраў на дзяўчыну і не мог нарадавацца. Бо разумеў, што ўжо не адзін у гэтым сусвеце, і ледзь стрымліваўся, каб ад удзячнасці не накінуцца на сваю выратавальніцу з абдымкамі.

Мы разгаварыліся. Дзяўчыну расмяшала, што я заблукаў, бо як можна заблукаць у трох соснах? Ёй спадабалася, што я — з Беларусі. Яна нават згадала Васіля Быкава, чые творы чытала ў перакладзе на ўкраінскую мову.

— Вы прабачце, што так прысуседзілася да вас, — прамовіла яна. — Не кожны дзень бачыш, як плача мужчына. Гэта так кранае. Таму і не можаш раўнадушна прайсці міма.

І тады я распавёў ёй пра дождж, пра тое, што даў яму імя, на якое ён ахвотна адгукваўся. Дзяўчыну развесяліў мой аповед. Яна прызналася, што ніколі раней не чула беларускаю мову, але, тым не менш, разумее кожнае маё слова. Я ж насалоджваўся яе гаворкай, што гучала чароўнай замовай ці мантрай, але найбольш яе голасам — мілагучным і пяшчотным, нібы шоўк, якім дзяўчына крадалася наўпрост майго сэрца, гладзіла яго, рыхтык шчання. Яна вывела мяне з лабірынта, выйсце з якога знаходзілася проста перад маімі вачыма. Калі б я не быў такім разгубленым, знайшоў бы яго самастойна.

У тыя імгненні я дзякаваў дажджу за сваю прыўкрасную незнаёмку.

«Вейкі змружвае бязмежная Прастора...»

Калі раптоўна страчваеш сяброў кі паплетнікаў — змірыцца з гэтым цяжка. Як найава ў памяці пракручваюцца апошнія сустрэчы, размовы, жарты, планы. Летась на 53-м годзе пайшоў з жыцця пастаянны аўтар «ЛіМа» Эдуард Дубянецкі.

Тэмп яго ўнутранай работы быў высокім. Такая работа, магчыма, незаўважная для старонняга вока, але відаць з вершаў, крытычных і публіцыстычных артыкулаў, дый хаця б з таго, што чалавек чытае і над чым працуе, што яго хвалюе ці засмучае... У апошнія гады Эдуард пастаянна друкаваўся ў такіх рубрыках «ЛіМа», як «Крытыка», «Паэзія», «Проза».

У спадчыне Эдуарда Дубянецкага засталіся дзве кнігі паэзіі: «Душы маёй няскончаны палёт» (2011) і «Покліч самотнага неба» (2013). «Са шчырымі пажаданнямі жыццёвай трываласці і аптымізму, душэўнай гармоніі, творчага натхнення...» — значыцца ў дарчым надпісе пад вокладкай апошняй. Згодна з даследаваннямі ў галіне псіхалогіі, чалавек часта жадае іншаму тое, у чым сам найперш мае патрэбу... Складвалася ўражанне, што Эдуард штодзённа вырашае для сябе экзістэнцыйную праблему існавання, без скаргаў на стан здароўя, зацята і ўпарта коціць свой камень утару, ведаючы, што заўтра стане яшчэ цяжэй... Па жыццёвую трываласць, аптымізм, душэўную гармонію і натхненне ён звяртаўся да Бога, чытаў Біблію, улюбёных паэтаў — айчынных і замежных. Вершы, якія ўзрушвалі найбольш, выкладаў на сваёй старонцы ў Facebook — настолькі моцнай была патрэба знайсці сяброўскі водгук, падзяліцца іскрынкай радасці... Ніколі ў яго не было адчування празмернай гордасці — мог выказаць захапленне ўпадабаным творам незалежна ад аўтарства, хаця б верш выйшаў з-пад пяра пачаткоўца... Галоўным крытэрыем ацэнкі для Эдуарда быў талент.

Аўтар гэтых радкоў напісала адзін з першых крытычных водгукаў на зборнік вершаў Э. Дубянецкага «Душы маёй няскончаны палёт». Артыкул будаваўся па класічнай схеме: былі адзначаны як недахопы, так і тое, у чым бачыўся прарыў, наватарства. Згодна з пэўным досведам у гэтай галіне, дакладна ведаю, як успрымаюць крытыку

Фота Кастуся Дробава.

многія паэты: уласная творчасць падаецца ім чымсьці выключным, ледзь не геніяльным, таму, калі хтосьці (дый яшчэ маладзейшы па гадах) адважваецца казаць аб недахопах, крыўдуюць да глыбіні душы, дый яшчэ выносяць гэтае абмеркаванне ў сацсеткі: маўляў, паглядзіце, як мяне незаслужана абразілі... Зусім па-іншаму адрэагаваў Эдуард. З многім пагадзіўся, падзякаваў, а калі неўзабаве пабачыў свет другі зборнік вершаў — «Покліч самотнага неба», — падараваў кніжачку і... зноў папрасіў напісаць пра яе крытыку!.. Што і было паабяцана. Але пакуль я, не спяшаючыся, чытала вершы, пазначаючы для сябе найбольш удалыя месцы, ініцыятыву перахапілі: крытычны артыкул напісаў іншы аўтар...

Цяпер жа, калі душа Эдуарда спачывае ў вышэйшых сферах, творы яго ўспрымаюцца і ў іншым святле, выклікаючы шчымыя сум і роспач: ужо ніколі не пераможымся аб тым, што ўзрушыла, не падзелімся захапленнем з нагоды поспехаў таго ці іншага літаратара... Не абмяняемся меркаваннямі наконт уласных спроб. Ведаю, што вершаў у Эдуарда хапала і на трэці зборнік, — пэўны час ён шукаў магчымасці яго выдаць. Не складалася... Але творы друкаваліся рэгулярна, таму хочацца пра іх выказацца, засяродзіцца на тэматыцы і матывах.

Па-першае, як мог бы называцца новы зборнік Эдуарда? Адразу, што прыходзіць, — гэта алегорыя палёту, нястрымнасці, неабмежаванасці фізічнымі параметрамі існавання, сілай прыцягнення. На адпаведную думку наводзяць назвы двух першых выданняў, дзе фігуруюць словы «палёт» і «неба». Увогуле, тэма была адной з улюбёных для Э. Дубянецкага. Часам ён займаўся медытацыямі, засяроджваючыся на ўнутраных адчуваннях, «зачыняючыся» ад знешніх раздражняльнікаў. Ён адпускаў на волю сваю фантазію, яго лірычны герой «выходзіў» за ўсе мажлівыя межы і лунаў там, куды яго клікала натхненне, — у свеце вобразаў і асацыяцый, наталяючыся «нябеснымі» адценнямі, ззяннем чыстых прыродных колераў. А потым занатоўваў уражанні і пачуцці, у выніку чаго атрымліваліся насычаныя, вобразныя, а нярэдка і алегарычныя карцінкі:

*Сонца нячутна адчыняе заходнюю
браму і знікае
за ёй.*

*Вечар канём вараным выходзіць з-за
далёкага
пагорка.*

*Прыціхлы вецер сплывае ўдалеч на
спіне ракі.*

*Маўклівыя цені блакітных анёлаў
блукваюць
між дрэў.*

*З ляснога гушчару выходзяць прывіды
зніклых.*

*Чужынец у чорным нясе трывогу пад
сваім
плашчом.*

*Заржавелая клямка суме на руках
гаспадароў.*

*Хата на падворку аглухла ад
учораўніх грымотаў
і не чуе крокаў чужынца.*

А ён набліжаецца...

*І туман смялей абвівае,
бы васьміног шчупальцамі,
знямелы той дом і закінуты сад.*

(«Містычная цішыня»)

Штодзённа, безупынна Эдуард вёў дыялог з Творцам, асэнсоўваў сваё накіраванне і пераасэнсоўваў перажытае з іншага гледзішча — гледзішча набліжэння да Бога, імкнуўся спасцігнуць лёс чалавечтства і сэнс асобна ўзятага жыцця, намагаўся знайсці адказы на спрадвечныя філасофскія пытанні, усведамляючы тое, што ў межах звычайных побытавых катэгорыяў іх не адшукаеш — трэба ўздывацца над імі, аддаляцца ад успрымання рэчаіснасці як простага матэрыялістычнай мадэлі... Мо адсюль і імкненне да нябёсаў і палёту, да вечнай вандроўкі ў нязведанай прасторы?.. Аб гэтым яскрава сведчаць многія з вершаў, якія былі напісаны пасля выхаду апошняга зборніка:

*...І спыняецца, спыняецца там Час,
І сутонне ахінае моўчкі нас.
Там сказаць штось небу хоча мора,
Вейкі змружвае бязмежная Прастора.
...Сціхла мора. І настаў час нематы.
«Я» знікае там. І над бязлюддзем
У адно зліёмся я і Ты.*

(2016)

Адна з галоўных якасцей Эдуарда Дубянецкага, без якой ён не стаў бы даследчыкам (перадусім Э. Дубянецкі — гісторык, культуралаг, літаратуразнаўца, кандыдат гістарычных навук), — імкненне да пошуку і эксперыменту. Праявілася гэта і ў паэзіі. Пералічэнне жанраў і відаў вершаў, у якіх ён спрабаваў пісаць, заняло б не адзін абзац. Напрыклад: брахікалан, віралэ, гашма, лэ і пад. Многія формы Эдуард вынайшаў сам. На маю думку, галоўнае пры падобных спробах — не забываць аб уласна сутнасці верша: глыбокі сэнс павінен быць сціснуты, сканцэнтраваны ў вобразе, напрыклад:

*Мой голас паляцеў страляю
Каб не даць
Табе зрабіць
Апошні крок
У бездань*

(«Не даць...» — верш-пазл)

Як для працытаванага твора Э. Дубянецкага, так і для большасці іншых, характэрна наяўнасць глыбокага сэнсу...

Яна БУДОВІЧ

Зорка Касыма Нурбадава

Вядомы ў свой час на ўсёй пост-савецкай прасторы туркменскі дзіцячы паэт і празаік Касым Нурбадаў 30 красавіка 2021 года пайшоў з жыцця.

Так складалася, што ў яго жыцці прысутнічала шчырая прывязанасць да Беларусі, беларускай літаратуры. Мы пазнаёміліся з Касымам Нурбадавым у сярэдзіне 1980-х гадоў. І адбылося гэта дзякуючы нашаму земляку — Мікалаю Калінковічу, які і дагэтуль неаднойчы сустракаўся з Касымам, а на той час рыхтаваў у выдавецтве «Магарыф» сваю гісторыка-публіцыстычную кнігу. Нурбадаў працаваў у выдавецтве галоўным рэдактарам. Настаўнік па адукацыі, ён толькі пераехаў у сталіцу Туркменістана.

Друкавацца з вершамі пятапачаткавага юнака (а на радзіўся Касым Нурбадаў 3 ліпеня 1951 года) пачаў у часопісе «Піянер» у 1966 годзе. Першая кніга — «Чэжмежыгім» («Мядзведзіца») — выйшла ў Ашхабадзе ў 1979 годзе. У 1980-м маладога літаратара прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. У 1985 годзе выйшла з друку кніга «Калыска мора». Яе нараджэнню паспрыялі ўражанні, звязаныя з жыццём Касыма каля Каспійскага мора. Падзеі ў туркменскай дзіцячай літаратуры стала кніга К. Нурбадава «Белыя чайкі» (1989 год). А апошняя туркменская кніга нашага сябра пабачыла свет у 2009 годзе — «Дзень нараджэння Медзіны»... Лічы, што болей як дзесяцігоддзе не было ў яго сустрэч з чытачом. І ў туркменскай прасторы, і ў іншых старонках... А, між тым, у 1980-я — на пачатку 1990-х гг. кнігі Касыма Нурбадава адна за другой выходзілі ў Маскве ў перакладзе на рускую мову. Выходзілі вялікімі тыражамі. І мне ўжо

падавалася, што паважаны літаратар набірае надзвычайную творчую сілу і па праве зойме ў туркменскай нацыянальнай літаратуры месца класіка дзіцячай літаратуры, народнага паэта Туркменістана Каюма Тангрыкуліева. Касым Нурбадаў абараніў і кандыдацкую дысертацыю — «Літаратурная спадчына Ахмета Ахундава-Гургенлі». Быў прызначаны дырэктарам Інстытута мовы і літаратуры імя Махтумкулі і намеснікам кіраўніка Цэнтра нацыянальнай культурнай спадчыны Туркменістана. Ды жыццё бывае пераменлівым...

У 2009, 2012, 2014 і 2015 гадах мне давялося пабываць у Туркменістане ізноў. І найперш са старых сваіх сяброў я імкнуўся пабачыць якраз Касыма Нурбадава. Ездзілі з ім на падземнае возера Бахардэн. Пабывалі ў Саюзе мастакоў Туркменістана. Для мяне адкрыццём стала тое, што туркменскага пісьменніка прынялі ў нацыянальны саюз мастакоў. Пра сувязь літаратуры і жывапісу, графікі, увогуле розных відаў мастацтва мы якраз і гутарылі шмат у адну з паездак. А яшчэ адкрыццём для мяне з тых сустрэч стала і тое, што ў 1970-я гг. Касым шмат ліставаўся з нашым беларускім паэтам-франтавіком Іванам Муравейкам, перакладаў яго вершы на туркменскую мову. Акрамя Міколы Калінковіча, з беларусаў Касым Нурбадаў быў добра знаёмы і з Валянцінам Лукшам, спрыяў выданню яго вершаванай кніжачкі ў Ашхабадзе...

Туркменскі літаратар аказаў самую шчырую падтрымку выданню на туркменскай мове анталогіі беларускай дзіцячай літаратуры. З гэтай нагоды звяртаўся да мяне — і пры падрыхтоўцы каментарыяў да кнігі, і

ў звязку з напісаннем прадмовы. Кніга пабачыла свет, здаецца, у 1989 годзе.

Нашы стасункі з туркменскім сябрам дапамаглі таму, што ў Мінску ў серыі «Сяброўства без межаў» (яе распрацавалі ў Выдавецкім доме «Звязда» для выдання перакладных кніг, адрасаваных дзіцячаму чытачу) пабачыла свет кніга вершаў і апавяданняў Касыма Нурбадава «Гулялек — Чырвоны мак, або Тонкі сшытак». Гулялек — імя туркменскай дзяўчынкі, якая толькі пайшла ў школу. Імя перакладаецца як «кветка маку». Не толькі ў туркменаў, але і ў шмат якіх іншых народаў мак — сімвал прыгажосці, дзявочай абаяльнасці. Трэба было бачыць, як Касым радаваўся нараджэнню гэтай беларускай кнігі. У той час яго імя чамусьці амаль не згадвалася ў Туркменістане. А паэт заставаўся паэтам. Займаючыся педагогічнай дзейнасцю ў архітэктурна-будаўнічым каледжы, Касым Нурбадаў прыклаў усе намаганні, каб стварыць у навучальнай установе музей Вялікага Фрагі — класіка туркменскай нацыянальнай паэзіі Махтумкулі. Мне пашчасціла пабываць у гэтым музеі, куды перадаў і кнігу вершаў Махтумкулі ў перакладзе на беларускую мову. Выступаючы перад студэнтамі і выкладчыкамі, раскажаў пра тое, якія сілы, намаганні для пераўвасаблення на беларускую мову паэзіі Махтумкулі прыклаў наш сучаснік вядомы беларускі паэт Казімір Камейша.

У кожнага — свой жыццёвы век, адмераны, відаць, яшчэ да нашага нараджэння... Касым Нурбадаў прайшоў па жыцці годна, з паважлівым стаўленнем да навакольнага свету. Выхаваў таленавітых дзяцей, якімі ганарыўся. І ўсё свае творчыя памкненні аддаваў шчыраму выхаванню юных чытачоў. Быў захоплены творчасцю, пошукам сваіх арыгінальных мастацкіх вобразаў, сімвалаў, параўнанняў... І яшчэ прыйдзе час, калі добрае, спагадлівае мастацкае слова Касыма Нурбадава будзе запатрабавана.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

3 пашанай да мінулага

Сярод сёлетніх гістарычных дат 80-годдзе пачатку Вялікай Айчыннай вайны займае асаблівае месца: і па маштабах выпрабаванняў і страт, і па ўплыве на сусветную гісторыю. Не змагла пакінуць без увагі гэтую дату і Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы, дзе адбылася навукова-практычная канферэнцыя «VIII Лідскія чытанні» на тэму «Вайна і памяць: Старонкі гісторыі Лідскага краю».

Гісторыя вайны тоіць у сабе яшчэ мноства таямніц і загадак. Удзельнікі канферэнцыі — педагогі і навучэнцы, літаратары, кразнаўцы, навуковыя супрацоўнікі Лідскага гісторыка-мастацкага музея, супрацоўнікі і чытачы бібліятэк — паспрабавалі адказаць на многія складаныя і значныя для цяперашняга пакалення пытанні: як прыйшла вайна на лідскую зямлю, як адбілася на жыцці яе жыхароў? Размова ішла пра ўнёсак лідчан у Вялікую Перамогу, пра герояў, чые імёны ўвекавечаны на абелісках і мемарыялах, пра генацыд на гэтай зямлі.

Адметнай асаблівасцю канферэнцыі стала вялікая колькасць дакладаў. Іх прадставілі навучэнцы дзяржаўных устаноў адукацыі, бо погляд маладога пакалення можа дапамагчы глыбей і вастрэй усвядоміць, якімі трагічнымі наступствамі пагражае абярнуцца выношванне планаў новай вайны.

Пра помнікі Вялікай Айчыннай вайны Лідскага раёна распавяла прысутным галоўны спецыяліст аддзела культуры Лідскага райвыканкама Лілія Хвайніцкая. Супрацоўнікі Лідскага гісторыка-мастацкага музея Наталля Хацияновіч і Наталля Валынец расказалі пра ваенныя артэфакты, якія прадстаўлены ў фондах іх установы, а таксама пра стан і разбурэнні ў Лідзе ў першыя дні вайны.

Асабліва кранальна прагучаў расповед настаўніцы СШ № 11 г. Ліды Наталлі Анашкевіч пра трагедыі і страты ў яе сям’і.

Цікавым атрымаўся расповед кразнаўцы, пісьменніка, старшыні Лідскага аддзялення Таварыства беларускай мовы Станіслава Судніка пра ваенны лёс 77-га палка Ковенскіх стралкоў.

Напамінам пра страшныя ваенныя дні паслужыла выстаўка літаратуры «Хвалюючы леталіс Перамогі», арганізаваная супрацоўнікамі Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы. У выступленні галоўнага бібліёграфа кніжніцы Галіны Курбыкі «Чытаць, ведаць, памятаць: Лідчына ў вайсковым мундзіры» былі агучаны значныя кніжныя выданні, якія маюцца ў фондах і расказваюць пра ваенныя гады на Лідчыне, утрымліваюць значныя і рэдкія факты пра герояў і абаронцаў гэтага краю.

Сярод гасцей навукова-практычнай канферэнцыі быў і пракурор Лідскага раёна Станіслаў Дмухоўскі. Ён звярнуўся да прысутных з прапановай падзяліцца інфармацыяй, што сведчыць пра генацыд на лідскай зямлі. Гэтае пытанне асабліва актуальнае ў сувязі з узбуджэннем крымінальнай справы па факце генацыду насельніцтва Беларусі ў ходзе Вялікай Айчыннай вайны і ў пасляваенны перыяд.

Яшчэ адна асаблівасць мерапрыемства — удзел раённай кніжніцы ў дабрачынным праекце «Добрая бібліятэка», арганізаваным ТАА «OZ. Прыносім радасць». Галоўная яго мэта — садзейнічаць стварэнню безбар’ернага гуманітарнага асяроддзя, дзе ў кожнага ёсць доступ да патрэбнай літаратуры, роўныя магчымасці ў самаразвіцці і сацыялізацыі. У гэтай бібліятэцы быў усталяваны спецыяльны бокс для збору кніг, таму жыхары горада маглі ўзяць удзел у праекце і падзяліцца літаратурай з хатняй калекцыі або набыць новыя выданні. Усе сабраныя выданні былі перададзены ў сацыяльна-рэабілітацыйны цэнтр «Лідскі клубны дом».

Кацярына САНДАКОВА

Літаратуразнаўца з Віцебска

Незаўважанай датай у 2020 годзе засталася 135-годдзе з дня нараджэння савецкага літаратуразнаўца, літаратурнага крытыка, педагога Івана Іванавіча Векслера (1885—1954), які нарадзіўся ў Віцебску.

Сярод найболей вядомых прац Івана Векслера — «3 літаратурнай спадчыны Ф. М. Расціскава» (1932), «І. С. Тургенеў і палітычная барацьба шасцідзясятых гадоў» (1934; 1935), «Аляксей Мікалаевіч Талстой».

Шлях ураджэнца Віцебска ў вялікую навуку пачаўся з Віленскага настаўніцкага інстытута, які ён закончыў у 1912 годзе. У 1912—1914 гг. Іван Векслер працаваў у Магілёўскім вышэйшым пачатковым вучылішчы. Адначасова — настаўнікам у адной з магілёўскіх школ. Пасля займаў кіруючыя пасады ў аддзеле народнай адукацыі. У 1918 годзе ўзначаліў Магілёўскую настаўніцкую арганізацыю. У 1919—1922 гг. І. Векслер — член праўлення Саюза работнікаў асветы. У 1925—1930 гг. служыў інспектарам, навуковым супрацоўнікам у Народным камісарыяце асветы ў Маскве.

Іван Іванавіч выкладаў у Акадэміі камуністычнага выхавання імя Н. К. Крупскай, Інстытуце павышэння кваліфікацыі педагогаў. Быў намеснікам адказнага сакратара часопіса «Русский язык в советской школе». Закончыў аспірантуру АН СССР па кафедры літаратуразнаўства (1932). У 1934—1935 гг. Іван Векслер выкладаў у ЛІФЛМ. Некаторы час займаў пасаду намесніка дэкана. У 1932—1942 і 1945—1949 наш зямляк працуе ў Інстытуце рускай літаратуры Акадэміі навук СССР: навуковы супрацоўнік, загадчык музея, старшы навуковы супрацоўнік. У 1944 годзе Іван Іванавіч абараніў доктарскую дысертацыю.

У 1942 годзе вучоны эвакуіраваўся ў Ташкент. У 1943—1945 гг. з’яўляўся прафесарам кафедры рускай літаратуры Сярэднеазіяцкага ўніверсітэта. У той час у Ташкенце жылі і працавалі іншыя ўраджэнцы Беларусі — літаратуразнаўца Сцяпан Ліхадзёўскі, народны паэт Беларусі Якуб Колас, тэатразнаўца Міхась Модэль, паэтэса Эдзі Агняцвет... Магчыма, з кімсьці з іх і перасякаліся жыццёвыя сцяжынкі Івана Векслера.

Сяргей ШЫЧКО

У трохмоўнай плыні

Творчасць дваццаці гомельскіх літаратараў — членаў Гомельскага абласнога аддзялення СПБ — прадстаўлена ў сумесным выданні Саюза пісьменнікаў Украіны і Міжнароднага саюза пісьменнікаў і дзеячаў мастацтва. Зборнік паэзіі і прозы атрымаў назву «Течія».

Старонкі кнігі сапраўды нагадваюць няспешнае цячэнне ракі. Спачатку чытач знаёміцца з украінскай, пасля — з расійскай хвалямі, а потым акунаецца ў вялікую беларускую плынь. Як зазначыў укладальнік зборніка Анатоль Міроненка (кіраўнік Саюза пісьменнікаў Украіны, першы сакратар Міжнароднага саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтва), зроблена гэта дзеля таго, «...щоб впадати разом в бурхливий океан життя».

У зборнік увайшлі творы больш чым 70 аўтараў, якія пішуць на родных мовах. І кожная сустрэча на старонках «Течіі» — гэта рух насустрач невядомаму, знаёмства з уласным творчым «Я» літа-

ратараў трох краін. Чытачам, напрыклад, будзе цікава сустрэцца з цудоўнай паэзіяй Уладзіміра Нарбута, Юрыя Збігнева (на жаль, нядаўна раптоўна пайшоў з жыцця), Уладзіміра Сарочкіна, Ізяслава Катлярова і іншых творцаў, імёны якіх добра вядомы ў нашых краінах.

— Як толькі пазнаёмішся з першым «украінскім ручайком» і паціху павандруеш па вершаванай і праязінай стыхіях, адразу зразумееш, што цячэнне пачуццяў, эмоцый, спадзяванняў, мар, натхнення, расчаравання ў нас такое блізкае, такое роднае, — адзначыў старшыня Гомельскага абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч.

Дарэчы, пісьменнік цалкам згодны з украінскім калегам Анатолем Міроненкам. Аналізуючы новае выданне, у якім шырока прадстаўлены творы гамяльчан, ён падкрэсліў: «Нам, славянскім творцам, трэба заўжды трымацца разам, як гэта было на працягу стагоддзяў. Раз’яднанне ніколі нікому не прыносіла карысці. Паэты заклікаюць у сваіх творах нашы народы вельмі

беражліва, з павагай ставіцца адзін да аднаго, мацаваць дружбу між славянамі...»

«Течія» — яркі прыклад творчага разумення і супрацоўніцтва літаратараў. Разам з новым трохмоўным міжнародным альманахам «Літара. Літера. Ліцера», які выходзіць з 2019 года ў Гомелі, гэтыя выданні будуць прэзентаваны на міжнародным фестывалі-свяце «Славянскія літаратурныя дажынкi — 2021», што пройдзе на Гомельшчыне ў верасні.

Літаратары Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі правялі паэтычную акцыю-прысвячэнне «У вянок пераможцам».

Як і ва ўсёй краіне, 9 мая ў горадзе над Сожам прайшоў святкаванне Дня Перамогі. У святочных мерапрыемствах узялі ўдзел актывісты абласной пісьменніцкай арганізацыі. Творцы выступілі перад гараджанамі ў скверы Андрэя Грамыкі са сваімі вершаванымі прысвячэннямі.

Даніну павагі ўсім савецкім воінам выказаў паэтычнымі радкамі на імпрывізаванай пляцоўцы сын франтавіка, ганаровы член Саюза пісьменнікаў Беларусі, член савета абласнога аддзялення СПБ Міхась Болсун. У акцыі-прысвячэнні, якую таксама аздаблялі музычнымі нумарамі артысты гарадскога цэнтра культуры, выступілі лаўрэаты абласной літаратурнай прэміі імя Кірылы Тураўскага: Вера Квяткоўская, Іна Спасібіна, Наталля Шамяткова і Таццяна Дароўка, разам з імі — гомельскія паэты Ганна Атрошчанка, Ева Дударга, Аляксандр Белік, Генадзь Говар і іншыя.

Мікалай ІГНАТОВІЧ

Падмурак нацыянальнай школы рэдагавання

У выдавецтве «Адукацыя і выхаванне» пабачыла свет другое выданне «Даведніка па літаратурнай працы: арфаграфічны, пунктуацыйны, лексічны, марфалагічны, сінтаксічны, тэхнічны ўзроўні» Пятра Жаўняровіча.

Кніга прызначаецца выдаўцам і рэдактарам, настаўнікам і выкладчыкам, школьнікам і студэнтам, усім, хто цікавіцца пытаннем унармавання і праўкі беларускамоўных тэкстаў.

З прадмовай да даведніка — «Годны падмурак нацыянальнай школы рэдагавання» — выступае загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар філалагічных навук, прафесар Віктар Іўчанкаў. Вось што ён, у прыватнасці, заўважае: «Даведнік па літаратурнай працы — першая на Беларусі праца, у якой падаецца сістэма паўзроўневага аналізу тэкстаў паводле захавання арфаграфічных, пунктуацыйных, граматычных норм.

Асабліва ўвага звяртаецца на функцыянальныя «паводзіны» слова. Даюцца слухныя парады, што трэба рабіць, каб слова стала мабільным, зазіхацела ўсімі гранямі ва ўмелых руках рэдактара. Пры гэтым не страчвала адмысловасці аўтарскага погляду».

Некалькі слоў пра аўтара «Даведніка па літаратурнай працы». Пятро Жаўняровіч — кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання факультэта журналістыкі БДУ. Аўтар вучэбных дапаможнікаў «Асновы рэдагавання на беларускай мове: зборнік трэніровачных практыкаванняў і практычных работ», «Асновы рэдагавання на беларускай мове», «Стылістыка дзелавага маўлення і рэдагаванне службовых дакументаў». І як вучонага, і як перакладчыка мастацкіх тэкстаў, і як тэкстолага ў Пятра Жаўняровіча асаблівай прыхільнасцю з’яўляецца творчасць Уладзіміра Караткевіча. Аўтар «Даведніка...» напісаў манаграфію «Публіцыстычны дыскурс Уладзіміра Караткевіча», шэраг артыкулаў па моўнай арганізацыі публіцыстычных тэкстаў пісьменніка. Пятро Жаўняровіч з’яўляецца і ўкладальнікам сямі тамоў новага Збору твораў аўтара «Чорнага замка Альшанскага» (у 25 тамах). На беларускую мову пераклаў раман «Браты Карамазавы» Фёдора Дастаеўскага і вершы Аляксея Канстанцінавіча Талстога, на рускую — раман «Хрыстос прыязміўся ў Гародні: Евангелле ад Іуды» і вершы Уладзіміра Караткевіча.

Мікола БЕРЛЕЖ

На мове міфаў і легенд

У Рэспубліканскай мастацкай галерэі «Палац мастацтва» заканчвае работу выстаўка «Між намі/Inter nos». Праект аб'ядноўвае чатырох жывапісцаў, графікаў і скульптараў аднаго ўзросту (нарадзіліся ў 1971 годзе), якія рабілі першыя крокі да прафесіі ў сценах «Парната», а пасля навучаліся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Як заўважаюць арганізатары, гэта не традыцыйная рэтраспекцыя творчасці, але актуальныя разважанні паплечнікаў пра існасць. Прапануем невялічкі агляд экспазіцый кожнага з аўтараў, чые імёны вядомы прафесіяналам і аматарам мастацтва не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. Але да канца тыдня яшчэ ёсць магчымасць зазірнуць у Палац мастацтва — каб пачуць нестандартны мастацкі дыялог.

Ігар Гардзіёнак, творчасць якога прадстаўлена на выстаўцы даволі шырока, — ураджэнец Ушачыны, сёння ўзначальвае секцыю графікі Беларускага саюза мастакоў. Яго праект — гэта адлюстраванне гісторыі Беларусі праз яе выбітных дзеячаў. Найбольш яркая (у прамым сэнсе слова) частка — творы з серыі «Партрэты вялікіх князёў літоўскіх і каралёў польскіх», якую можна назваць спробай зразумець характар таго ці іншага героя. Ігар Гардзіёнак выканаў работы на дошках з выкарыстаннем старажытнай тэхнікі ляўкасу ў спалучэнні з элементамі металу. Работа з рознымі матэрыяламі, у тым ліку з алеем і тэмперай, — магчымасць паказаць яскравыя прыкметы канкрэтнага перыяду. Гэтую ж ролю выконваюць кампазіцыя і ключавыя колеры: чырвоны і аранжавы, чорны і шэры.

Разбаўляе вялікую галерэю партрэтаў «Пагоня» (з трыпціху «Шлях на Грунвальд», 2021) з не зусім чаканай украпінай хрысціянскіх матываў. Між тым на выстаўцы можна ўбачыць нават «гістарычныя» падсвечнікі з выявамі ваяроў, вершнікаў, каралёў і нават архангелаў. Творы на памежжы жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва з'яўляюцца ўвасабленнем чароўнага і містычнага мінулага беларускіх зямель, напоўненага легендамі і паданнямі.

Аляксандр Шапо «Пан», 2012 г.

Кірунак графікі прадстаўлены такімі работамі, як «Вежа CV» (2019), «Вежа CIV-III» (2019), «Вежа CXI» (2018), «Ваяр I» (з трыпціху «Tractoria», 2021), і іншымі, выкананымі ў аўтарскай тэхніцы (папера, пігментны атрамант). Кожная з іх — выказванне Ігара Гардзіёнка пра розныя міфы. Гэта нібы зашыфраванае пасланне сучаснікам, ключ да якога знайсці не так лёгка, як можа падацца. «Можна шмат тлумачыць, але за нас кажуць і павінны казаць творы», — падкрэслівае страшныя секцыі графікі БСМ.

Графік і скульптар Аляксандр Шапо, ураджэнец Віцебска, у экспазіцыі «Між намі/Inter nos» прадставіў найлепшыя творы, некаторыя з якіх удзельнічалі ў мастацкіх праектах апошняга часу. Прадставіў ён і работы з серыі «Маладыя багі». Творца пракаменціраваў яе наступным чынам: «Старажытнагрэчаская тэагонія, якая спарадзіла такую разнастайнасць літаратурных, філасофскіх і нават псіхалагічных трактовак, насамрэч уражае сваёй наіўнасцю, нагадвае дзіцячую казку. Быццам маладое чалавецтва яшчэ толькі шукала

Ігар Гардзіёнак «Партрэт Вольгі», 1995 г.

патрэбныя вобразы — персаніфікацыі для сваіх спрадвечных пытанняў, задач і дyleм». Вечна маладыя і бесмяротныя жыхары Алімпа, як і многія героі старажытнагрэчаскіх міфаў, часам бязлітасныя і распусныя, але менавіта яны — пачатак роздумаў чалавека пра Бога. У гэтым наіўным разважанні ёсць сваё хараство і інтуітыўна адчутая глыбіня, бо «вуснамі немаўляці гаворыць ісціна», дадаў Аляксандр Шапо. Яго героі — пластычны Адысей, імклівы Геракл (скульптуры 2019 і 2021 гадоў адпаведна), палкая Касандра, пачуццёвая Венера (літаграфіі 2006 і 2004 гадоў)... Яскравае ўвасабленне алегорый, сімвалаў, алюзій — старажытнагрэчаскія персанажы, здаецца, заўжды будуць «пляцоўкай» для шматлікіх інтэрпрэтацый...

У экспазіцыі знайшлося месца і зямному працаўку багоў — Гамеру, у позірку якога бачыцца боль і прамудрасць тысячагоддзяў. Літаграфія 2018 года — адна з найцікавейшых па змесце і сродках выразнасці. У бронзе ўвасаблены Арыстафан, на руках якога сядзяць птушкі (2018). Адметна, што пластыка твораў вызначаецца выразнасцю кідкіх пастаў і рухаў — нібы гэта застылыя ў яркім моманце тэатральныя персанажы.

Нескладана заўважыць спалучэнне рачаіснасці і фантастыкі ў творчасці Аляксандра Шапо, асабліва ў скульптурах, аднак сімвалы яго графічных серый, звязаных у тым ліку з тэмай эратызму, разгадаць ужо складаней. Тут можна адзначыць і панаванне дахрысціянскага паняцця духоўнасці, і выклік пурытанскаму грамадству, і спробу звяржэння сталых стэрэатыпаў успрымання. Аднак творчасць графіка і скульптара, натхнёнага, дарэчы, Эрнстам Барлахам, Густавам Клімтам, Альфонсам Мухам, Вільгельмам Лембрукам, нясе жывыя імпульсы натуральнага існавання. Тую ж Артэміду наўрад ці хто адлюстроўваў у такой паставе і з такога ракурсу, як Аляксандр Шапо ў творы 2005 года. Аўтар з сапраўды іранічнай нязмушанасцю паніжае ўзровень пафасу тэматыкі міфаў і робіць гэта праз яркія характарыстыкі сваіх персанажаў, выкарыстоўваючы як адзін з найгалоўнейшых сродкаў гратэск.

На выстаўцы ў Палацы мастацтваў большасць работ Паўла Татарнікава, які родам з Брэста, з'яўляюцца ілюстрацыямі да літаратурных твораў. Сярод такіх — серыя «Стралок і дзесяць сонцаў» (2012) да кітайскага народнага міфа. Але найбольш блізкімі айчынныму глядачу будуць рамантычныя ілюстрацыі да зборніка беларускіх народных казак «Залатая шарсцінка, срэбраная павуцінка» (1999—2016). Калі кніга пабачыла свет, Павел Татарнікаў падкрэсліў, што праз свае ілюстрацыі запрашае зразумець, якім велізарным багаццем валодае Беларусь і як важна яго захоўваць у розных формах: мастацкіх, музычных, духоўных...

Аднак аўтару падуладны не толькі фантастычны свет казкі — часцяком ён звяртаецца і да гістарычнай тэматыкі, па-майстэрску рэканструюе даўніну. Вялікую частку экспазіцыі складаюць творы з серыі «Месцы і постаці», праца над якой пачалася ў 2008 годзе. На фоне беларускіх гарадоў, збольшага эпохі сярэднявечча, глядач бачыць выявы такіх асоб, як Жыгімонт Кейстутаўч, Свідрыгайла Альгердавіч, Зыгмунт

Серакоўскі, Міндоўт, Жыгімонт Аўгуст, Барбара Радзівіл і інш. Панарамы гарадоў і мастацкія рэканструкцыі замкаў і мястэчак выглядаюць у такім кантэксце вельмі ўдала. Як лічыць Алена Бохан, мастацтвазнаўца, куратар выстаўкі, разам з дыдактычнасцю, імкненнем да аднаўлення гістарычных рэалій ці паслядоўнага расповеду ў творах заўсёды прачытваецца моцны эмацыянальны пласт: героі існуюць у атмасферы трывожнага чакання і занепакоенасці, вобразы напоўнены адчуваннем таямніцы. Як нельга лепш гэта дэманструе работа з серыі «Месцы і постаці» з прастай назвай «Адам Міцкевіч».

У праекце Сяргея Шэмета, ураджэнца Ашмян, сябра секцыі «Верасень» Беларускага саюза мастакоў, прадстаўлены работы розных перыядаў творчасці, у тым ліку эскізы з серыі «Укрыжаванне» (2010) і нядаўня, але ўжо знакаміта «Сіняя птушка» (2019). «Перад гэтай выстаўкай я амаль не спаў некалькі начэй, рыхтаваўся. Насамрэч, жыццё мастака крыху падобнае да жыцця студэнта, — разважае жывапісец. — Кожная выстаўка — як прагляд у школе ці акадэміі: заўсёды трэба рыхтавацца. Вучоба сапраўды ідзе праз усё жыццё. Калі мастак перастаў даследаваць, значыць, скончыўся як творца».

Выразнасць, яснасць і адначасова размытасць, плаўнасць — суіснаванне гэтых рыс кідаецца ў вочы адразу пры шчыльным знаёмстве з палотнамі мастака. За кошт спалучэння цёплых і халодных тонаў яны нібы ззяюць. Як адзначае Алена Бохан, творчасць майстра прасякнута спірытуалістычнымі матывамі: «Матэрыяльнасць у яго творах вельмі ўмоўная. Мастак імкнецца паказаць вечныя нябачныя рэчы праз бачнае, але знікаючае атачэнне. Лакацыі, постаці, рэчы ў яго работах трансфармуюцца ў эмоцыі і пачуцці. Дынаміка гэтых пераўтварэнняў нараджае своеасаблівы рытм твораў, які зацягвае глядача ў спецыфічную прастору,

Павел Татарнікаў. Ілюстрацыя да зборніка «Залатая шарсцінка, срэбраная павуцінка», 1999—2016 гг.

дзе ўзаемадзеіваюць хутчэй не фізічна існуючыя прадметы, а вобразы, якія нараджаюцца ў свядомасці».

Нацюрморт («Нацюрморт з гранатамі», 2017), пейзаж («Зімовая дарога», 2007), анімалістыка («Сельскі матыў», 2018), партрэт («Архангел», 2017) — майстар працуе ў большасці жанраў жывапісу. Рэлігійныя ж матывы — аснова многіх яго твораў. Нельга сказаць, што Сяргей Шэмет пераасэнсоўвае старонкі Свяшчэннага Пісання, аднак найважнейшыя сімвалы, у тым ліку Тайная Вячэра, набываюць новыя фарбы і могуць успрымацца крыху інакш, чым у тых жа кананічных карцінах эпохі Рэнесансу. Вылучаецца з шэрага работ на гэтую тэму «Гульня ў косці» (2018), якая дае магчымасць прасачыць за тым, як і кім вырашаюцца лёсы. Але, верагодна, гэта толькі павярхоўныя асацыяцыі, і аўтар такіх сэнсаў у твор не ўкладваў.

Прасочваецца ў палотнах Сяргея Шэмета імкненне да адлюстравання стану адзіноты: няхай гэта рамантычны і светлы «Аазіс» (2010) або цьмяная і крыху змрочная «Зіма» (2008). Толькі такая самотнасць ці нават сіратлівасць не выглядае як закінутасць — гэта хутчэй адасобленасць, нібыта героі не сумуюць, а сузіраюць, паглыбіўшыся ў свае думкі. І наваколле, як правіла, маўклівае і прывабнае, ім у гэтым не перашкаджае.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

Сяргей Шэмет «Вышэй за дах», 2020 г.

Сяргей АГАНАЎ:

«Мастак не стане цікавым, калі будзе імкнуцца дагадзіць»

Стваральнік шматлікіх манументальных і станковых кампазіцый, лаўрэат айчынных і міжнародных конкурсаў Сяргей Аганаў сёння ўзначальвае секцыю скульптуры Беларускага саюза мастакоў, а таксама працуе рэстаўратарам у Музеі-майстэрні Заіра Азгура. Сёлета творца выступіў адным з куратараў першага фестывалю скульптуры «Sculptfest». Пра тое, якім задумваўся і атрымаўся праект, а таксама пра творчыя пошукі Сяргея Аганаў распавяў у гутарцы з карэспандэнтам «ЛіМа».

Фота Яўгена Колчава.

— Як прыйшлі да рашэння, што сталіцы неабходны скульптурныя фестывалі? Якой была ваша роля?

— Спачатку хацелі правесці выстаўку скульптуры, бо канкрэтнай экспазіцыі — без удзелу жывапісцаў ці графікаў — не было даўно. Ужо потым вырашылі, што трэба задзейнічаць некалькі пляцовак, а гэта значыць, арганізаваць маштабную работу, размеркаваць, хто чым будзе займацца і што курыраваць... Так ці інакш, гэта быў эксперымент. У нейкай ступені мне даводзілася ўсё кантраліраваць, але бюро секцыі, якое гэтым займалася, дастаткова актыўнае і шмат зрабіла без майго ўдзелу. Увогуле ж, фестываль рыхтаваўся прыкладна пяць месяцаў.

— Якія былі асноўныя цяжкасці?

— Было вельмі складана падлічыць, колькі змесціцца работ на той ці іншай пляцоўцы. Напрыклад, Нацыянальны гістарычны музей не мае абсталявання для дэманстрацыі скульптуры, таму падстаўкі пазычалі і нават самі выраблялі. Але асноўная цяжкасць заключалася ў лагістыцы, асабліва калі гаварыць пра творы аўтараў з абласцей, якія мы вельмі хацелі прадставіць, бо часта сталічны глядач і прафесійная суполка бачаць работы толькі мінчан. У іншых гарадах, як аказалася, шмат цікавых скульптараў і тых, хто, не з'яўляючыся прафесійнымі мастакамі, сур'ёзна займаецца гэтым кірункам мастацтва. Многія аўтары нават самі транспартавалі свае скульптуры.

— Хто выбіраў пераможцаў па намінацыях? Ці маюць лаўрэаты пэўную выгаду?

— Доўга думалі, якія вызначыць намінацыі, але практычна ўсе прапанаваў Павел Вайніцкі, дзеючы скульптар і мастацтвазнавец. Некаторыя з іх мы дапрацавалі, але ідэя яго. Першапачаткова мы як арганізатары дамовіліся зрабіць так, каб пры выбары пераможцаў не было своеасаблівага лабіравання, таму ў экспертную камісію не ўключылі ніводнага прафесійнага скульптара. У склад журы ўвайшлі выключна мастацтвазнаўцы, у тым ліку супрацоўнікі музеяў і галерэй: Наталія Шаранговіч, Кацярына Ізафатава, Галіна Ладзісава, Вольга Рыбчынская і Мікалай Паграноўскі. Грашовай ўзнагароды не прадугледжвалася, ды і прызоў мы як грамадскае аб'яднанне дазволіць сабе не можам. Але саюз мастакоў прапанаваў у наступным годзе правесці персанальныя выстаўкі пераможцаў фестывалю.

— У тэматыцы фестывалю ключавымі сталі, здаецца, гістарычны кірунак і анімалістыка. Чаму менавіта гэта?

— Што тычыцца гістарычнай тэмы, то тут проста адразу дамовіліся з музеем, таму лагічным было правядзенне менавіта такой выстаўкі. Спачатку разлічвалі на вялікую залу, і секцыя скульптуры, бясспрэчна, яе адолела б, але па плане выставачнай дзейнасці гістарычнага мы атрымалі даволі невялікую

прасторы. Экспазіцыя, прысвечаная анімалістыцы, — ідэя Вольгі Нячай. Увогуле, ужо вельмі складана сказаць, калі анімалістычны кірунак апошні раз быў прадстаўлены асобна, аднак аб'ём работ на гэтую тэму таксама дастаткова вялікі. Пры падрыхтоўцы фестывалю хацелі надаць увагу стану і пераасэнсаванню партрэта: гэта рэфлексія на конт партрэта нага рэалізму, які паціху сыходзіць, або пошук наватарскіх падыходаў? Ці існуе жанр у адрыве ад заказу? Наколькі цікавы сёння? З-за таго, што не знайшлося лакацыі, ідэю не ажыццявілі. Увогуле ж паўтараўся: гэты фестываль быў своеасаблівым эксперыmentам. Мэтай было пазнаёміцца з тымі кірункамі, пошукамі і знаходкамі ў скульптуры, якія маем.

— Выявілася, што малавата абстрактных...

— Не скажу, што гэта праблема, проста факт. Іншая справа — работ, можа, і шмат, але аўтараў, якія працуюць з абстрактным, здаецца, не вельмі многа. Так ці інакш, дакладных звестак у мяне няма — гэта ўсяго толькі здагадкі. Але такая тэндэнцыя — большасць з нас скончылі Акадэмію мастацтваў, рэалістычную школу, таму мала хто звяртаецца да нефігуратыўнай скульптуры. Але што тычыцца абстрактнага жывапісу, твораў і аўтараў нашмат больш.

— Ці не падаецца вам, што глядачы губляюцца і не вельмі добра ўспрымаюць вялікую колькасць работ на выстаўках, як, напрыклад, гэта было ў экспазіцыі ў Палацы мастацтваў? Абмежаванне — 2-3 работы ад любога аўтара, што і для арганізатараў вельмі складана.

— Згодны. У гэтым сэнсе ўдачны прыём — асобныя павільёны для некаторых аўтараў, дзе работы прадставілі больш выгадна. Але выстаўка была агульнарэспубліканская, а не куратарская — у сэнсе ідэй, тэм і персаналій. Па вялікім рахунку, мог выказацца любы. Да пэўнага моманту мы не ведалі, што ў нас атрымаецца і ці хопіць работ увогуле, таму вельмі абмяжоўваць скульптараў не хацелася. Вядома, такой колькасці скульптур мы не чакалі.

— Эксперымент са скульптурным фестывалем можна назваць удалым?

— Галоўнае, што глядачы адкрыліся імёны, пра якія многія дагэтуль не чулі. Мне, напрыклад, вельмі спадабаліся творы Васіля Васільева, праект якога быў нечаканы і адметны. Увогуле ж, такія мерапрыемствы садзейнічаюць творчай камунікацыі. Магчыма, пасля фесту ў некага з'явіцца работы, якія будуць злёгка нагадваць чыйсьці твор. Усё гэта моманты засвойвання інфармацыі — у гэтым няма нічога дрэннага. Мы не існуем адасоблена, у кожнай скульптуры можна знайсці тое, на што аўтар некалі абпіраўся. Так мы адно аднаго напаяем, натхняем. Фестываль, на мой

погляд, атрымаўся ўдалы. Праз пяць гадоў яго можна было б правесці зноў. За гэты перыяд якраз назапасіцца многа новага. Усё ж стварэнне скульптуры — справа працяглая і карпатлівая. Спадзяюся, наступны фестываль жанрава будзе больш разнастайны.

— Фэст цікавы тым, што можна паглядзець шмат работ, бо творы многіх скульптараў даволі складана знайсці ў інтэрнэт-прасторы... Ведаю, што ў вас ёсць свой сайт. Калі ён з'явіўся і ці хапае часу ім займацца?

— З'явіўся дастаткова нядаўна, бо часу і сіл дагэтуль не ставала, але з ім дапамагае жонка. Ілюзія, што можна проста запойніць сайт ці профіль у *Instagram* і гэта спрацуе, вельмі падманлівая. Сайт трэба развіваць, напаяўняць нейкімі старонкамі, але ўсё гэта патрабуе шмат энергіі. Гэтаксама з удзелам у конкурсах, у тым ліку міжнародных, — нельга гэта рабіць час ад часу. А канкурэнцыя там проста гіганцкая. Летась я перамог у турэцкім міжнародным конкурсе на ўстаноўку мемарыяла, прысвечанага ахвярам перасялення народаў Турцыі і Грэцыі ў 1923 годзе. Падавалася сорак праектаў, а адбіралі адзін. Часу можна патраціць шмат, а выніку не будзе.

— Не ў апошнюю чаргу тут патрэбна смеласць. Гэта ў вашым характары?

— Магчыма. Але перадусім гэта вельмі займальна і дае штуршок. Як аўтар ты пашыраеш свае гарызонты. Выходзячы за межы майстэрні і тым больш краіны, пачынаеш разумець, што адбываецца навокал і наколькі сам цікавы не толькі тут, але і за мяжой. Усё гэта стымулюе дзейнічаць: мяняць мысленне, кірунак у скульптуры, эксперыментаваль у пластыцы, знаходзіць новыя тэмы. Зразумела, што можна было б засяродзіцца на тым, што атрымліваецца рабіць добра, але ў рэшце рэшт такі падыход прыводзіць да закатаў. Міжнародная суполка скульптараў велізарная, і, бывае, калі знаёмлюся з творами замежных аўтараў, узнікае дзікі комплекс непаўна-вартасці — сустракаюцца насамрэч крутыя шэдэўры. А конкурсы — чарговая магчымасць зразумець, што яшчэ ёсць куды ісці.

— Чым адрозніваюцца творы беларусаў і замежнікаў? Ці магчыма ўвогуле адрозніць сёння скульптараў розных краін?

— Мне падаецца, магчыма. Напрыклад, кітайскія скульптары працуюць як з абстрактнай, так і з рэалістычнай скульптурай. Натуральна, адчувальныя моцны ўплыў сацрэалізму, але адначасова з'яўляюцца цалкам канцэптуальныя работы. У творах мастакоў гэтай краіны шмат дэкору — яны ўвогуле любяць усё прыгожае. Еўрапейскія скульптары ў добрым сэнсе засяроджаны на ідэі, выразнасці. Яны імкнуцца мінімальнымі сродкамі раскрыць тую ці іншую цікавую задуму. Прытым ёсць творцы, якія займаюцца дэкаратыўнай скульптурай, а яе хапае і ў нас. Але ў іх меней акцэнта на рэалізм. Ім цікавей гаварыць пра агульначалавечыя каштоўнасці — любоў, прыроду і клімат, сэнс жыцця... Мы ж вядзём гаворку на больш прыземленыя тэмы. Нячаста беларускія скульптары разважаюць пра глабальныя праблемы чалавецтва — лакальныя цікавяць нас нашмат больш.

— Але ж нельга не заўважыць, што ў работах беларускіх скульптараў, прынамсі апошнім часам, шмат хрысціянскіх матываў. У вас таксама ёсць некалькі скульптур на такую тэму. З чым гэта звязана?

— Гэта спроба алегарычна сказаць пра тое, што хвалюе. Вядома, ёсць вернікі,

для якіх важна выказацца пра тую ці іншую праблему веры. Але ў прынцыпе гэта дазваляе разважаць пра дабро і зло, надзею і здрадніцтва, а таксама канкрэtnыя трагічныя падзеі. З такой мэтай скульптары выкарыстоўваюць сімвалы міфаў Старажытнай Грэцыі.

— Менавіта вас можна назваць адным з іх прыхільнікаў. Славянская міфалогія ў скульптуры выглядае на гэтым фоне бедна.

— І мы, скульптары, і большасць гледачоў, здаецца, лепш ведаем старажытнагрэчаскія міфы. На гэтай культуры трымаецца вельмі шмат. Але для мяне яна цікавая як інструмент. Напрыклад, паказаць персанажа адначасова як героя і як нявольніка мне цікавей і прасцей праз міфы Старажытнай Грэцыі. Тут большае значэнне мае псіхалогія персанажа — асобны аспект гэтых гісторый. Дарэчы, у мяне некалі была спроба стварыць нешта па славянскіх героях, але пакуль не атрымалася. Мабыць, я адчуваю іх горш. Рабіць жа гэта кан'юктурна — проста таму, што трэба, без цікавай думкі, ідэі, праблемы — няма сэнсу.

— Ці адчуваеце на сабе чыйсьці ўплыў у пэўных работах, напрыклад, серыі «Казкі»?

— У некаторых яна асацыіруецца з творами Андрэя Асташова, аднак ніякага ўплыву тут няма. Некалі я расказаў казкі свайму сыну, але гэта былі пераставораныя мной міфы Старажытнай Грэцыі, дзе ён прысутнічаў, з чаго і вырасла серыя. Тады мне падавалася, што я проста зляплю творы і пакіну ў сябе. Тэматычна яны сапраўды нагадвалі работы Асташова, таму я асцерагаўся, што некаторыя ўбачаць у гэтым плагіят. У серыю «Казкі» ўкладзены шчырыя эмоцыі — там глыбока асабістая тэма. Доўга нават саромеўся выстаўляць работы.

— На працягу апошніх некалькіх дзесяцігоддзяў скульптары, сярод якіх і вы, шмат каго ўвекавечваюць у камені ці бронзе. Ці захаваецца гэты кірунак у найбліжэйшы час?

— Думаю, што многа каго яшчэ захочуць прадставіць у мастацтве. Героі заўсёды знойдуцца. Не магу сказаць, што мы цалкам увекавечылі ўсіх вартых таго асоб мінутых стагоддзяў. Але мне, напрыклад, зараз не хочацца засяроджвацца на гістарычнай тэматыцы, трэба спрабаваць нешта іншае. Няма цяпер жадання займацца і манументальнымі работамі, больш вабіць станковая скульптура. Бывае, мастак вырашае, што ён манументаліст, і пачынае рабіць выключна помнікі, але гэта не вельмі добра. Калі падчас конкурсаў лаўлю сябе на думцы кшталту «што спадабаецца іншым», разумею: шлях трэба мяняць. Ніякі мастак не стане цікавым, калі будзе імкнуцца дагадзіць. Усім цікавы арыгінальны аўтар з асабістым поглядам.

— Рэдкі выпадак — даволі часта вы ствараеце ў суаўтарстве з іншымі скульптарамі, часта з Вольгай Нячай. Як прыйшлі да гэтай формы творчасці?

— Усе мы, мастакі, па вялікім рахунку індывідуалісты, нам вельмі складана цяпець чужое меркаванне. Двум мастакам дамаўляцца заўсёды цяжка, бо яны бачаць свет па-рознаму. Але часам творцы могуць сыходзіцца, і мы з Вольгай Нячай, мабыць, умеем дамаўляцца, разумеем межы адно аднаго. Яна вельмі таленавітая і разумная, валодае добрым пачуццём гумару, што для мяне важна. Да таго ж 80—90% працоўнага часу я праводжу ў майстэрні адзін. Гэта прыемна, але хочацца пэўнай камунікацыі. У прафесіі чым больш ты з камусі дзеліся, тым больш атрымліваеш узамен.

Яўгенія ШЫЦЬКА

«Нататкі юнага лекара»:

Sex, drugs, Вярцінскі

Зварот Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек да цыкла апавяданняў Міхаіла Булгакава «Нататкі юнага лекара» чалавек, неабзаны ў мастацкім жыцці, мог бы патлумачыць жаданнем быць у трэндзе, бо сёння пытанні, звязаныя з медыцынай, — адна з галоўных тэм навін ды размоў па ўсім свеце. Спрактыкаванаму тэатру такая думка ў галаву не прыйдзе.

Рэжысёр «Натака...» Яўген Карняг, мастачка Таццяна Нерсісян і кампазітар Кацярына Аверкава, якія працавалі разам над нядаўняй прэм'ерай, самі ствараюць «модныя тэндэнцыі»: пастаўлены імі ў 2019 годзе «Шлюб з ветрам» да гэтага часу збірае поўную залу. Таму нядзіўна, што чарговая сумесная работа Карняга, Нерсісян і Аверкавай выклікала сапраўды аніякія жашчэ да таго, як спектакль пабачылі першыя гледачы. Інтрыгі таксама дадало абранне рэжысёрам ранніх апавяданняў Булгакава. Міхаіл Афанасьевіч, безумоўна, аўтар тэатральнага ўсіх сэнсаў, і нават без загіблення ў гісторыю стасункаў беларускага тэатра з яго творчасцю можна прыгадаць з паўдзясятка паставак па тэкстах пісьменніка. Вось толькі спадар Карняг апошнім часам працаваў выключна з міфалагічным, фальклорным матэрыялам, у рэчышчы тэатра візуальнага, а тут — Булгакаў...

«Нататкі юнага лекара» сапраўды атрымаліся непадобнымі да іншых работ рэжысёра: тэкст вербальны, прамоўлены ў ім, раўназначны візуальнаму, вобраз эпохі не проста захаваны, а падкрэслены ў касцюмах, музычным афармленні — рамансах Вярцінскага і стылізаванай музыцы, песнях Кацярыны Аверкавай, адметная роля належыць лялькам. Але гэтае непадабенства — толькі безумоўнае сведчанне мастакоўскага таленту і развіцця, тым больш усё, што так прыцягвае ў пастаноўках Карняга і яго калабарацых з Нерсісян ды Аверкавай, у «Натаках...» таксама ёсць. Гэта і шырокі дыяпазон эмоцый, ад чорнага гумару да сапраўднай драмы і тонкай псіхалагічнай ігры, сэнсавая шматслойнасць, насычанасць яркімі вобразами, дасціпнымі

нават на ўзроўні кампазіцыі тэксту. З паступовым нарастаннем колькасці фрагментаў «Морфія», асабліва ў другой дзеі спектакля, адбываецца паглынанне рыс асобы доктара-пачаткоўца марфіністам Паляковым, увага ўсё больш канцэнтруецца не на анекдотах з медыцынскай практыкі маладога лекара, а на пакутах хворага, немачы, што ахоплівае і знішчае чалавека. Зрэшты, менавіта так — «гісторыя адной хваробы» — і вызначаны жанр пастаноўкі. Трапным аказваецца ўвядзенне персанажа, які ўвасабляе падсвядомасць доктара, яго страхі, сумненні, здаровы сэнс, — гэткага прывіда мінулага бліскача (літаральна дзякуючы сцэнічным строям) маскоўскага жыцця, а мо і былой жонкі Палякова, ролю якой выконвае Кацярына Трафімук. Акрамя магчымасці сцэнічна адлюстраваць унутраны дзялогі лекара, гэты прыём дазваляе рыжэсёру прадэманстраваць паступовае разбурэнне асобы марфініста, згасанне яго свядомасці. З развіццём залежнасці доктара прысутнасць на сцэне персанажа Кацярыны Трафімук робіцца ўсё менш заўважнай: актыўная, іранічная дама быццам бы сунішваецца і нарэшце, перад смерцю Палякова, пакідае яго.

Апроч работы з тэкстам, у пастаноўцы Яўгена Карняга асабліва ўражвае і тое, як рэжысёр здолеў захаваць падзейны шэраг апавяданняў Булгакава і на гэтай глебе ўзрасціць нашмат больш складаны твор з уласнымі адказамі на пытанні, што нават не прыходзяць у галаву пры чытанні «Натака...», ды альтэрнатыўным поглядам на іх.

Малады доктар, крыху напалоханы выдатнік, прыязджае ў правінцыйны шпіталь, каб ускрываць нарывы, рваць зубы, лекаваць сфіліс і ўвогуле змагацца з цемрашальствам сваіх пацыентаў. Атрымліваецца гэта ў яго цудоўна: доктар набіраецца вопыту пад рогат залы, бо нават самыя драматычныя напружаныя моманты булгакаўскага тэксту афарбаваны ў спектаклі сакавітым гумарам. Пацыенты, якіх увасабляюць выключна шматлікія — вынаходлівыя канструкцыі — лялькі ды маскі (застаецца толькі здзіўляцца ды апладзіраваць фантазіі і таленту Таццяны Нерсісян), літаральна б'юцца галовамі аб падлогу ці сцены, ампутаванай дзявочай нагой сядзелка Аксіння прапануе

і крыху інфернальнае трыа, што нагадвае вядзьмарак з іншай пастаноўкі Карняга ў тэатры лялек. У асобных сцэнах (завзеці святкавання дня нараджэння доктара) гэтае падабенства і паралелі ўвогуле працягваюцца вельмі выразна. Рэжысёр мэтанакіравана раскідвае па спектаклі дэталі-спасылкі як на свае работы, так і на іншыя творы Булгакава. Упэўнена, не адзін глядач

з павагай, апантанасць прафесіяй, адчуванне велізарнай адказнасці і пэўнай выключнасці, што таксама адыгрываюць сваю ролю ў марфінізме лекара. Не змяняючы тэкста Булгакава, рэжысёр разам з акцёрам здолелі не проста прасачыць сталенне прафесіянала і яго (сама)знішчэнне, але і адказаць на пытанне, якое лунае між радкоў «Морфія»: ці сапраўды

з радасцю пазнаў у сабачцы, якому Аксіння падчас антракту бінтуе галаву, Шарыка з «Сабачага сэрца».

З'яўленне маладога прыгожага доктара ў правінцыйным шпіталі, гэтакім «жаночым свеце», робіцца галоўнай навіной, а ён сам — цэнтрам прыцягнення і непадробнага інтарэсу. Калегі бадай што ні на хвіліну не пакідаюць лекара аднаго: то нібыта займаюцца сваімі справамі побач з ім, то прытуляцца ў куточку — самі або іх лялечныя двойнікі, — як маўклівы фельхар Дзім'ян Лукіч (Аляксей Сянчыла), а то і бессаромна назіраюць праз маленькае аkenца за самымі інтымнымі заняткамі. Так рэжысёрам ствараецца і перадаецца адчуванне пастаяннага ацэньвання, паранання з папярэднякам, якое перажывае малады доктар, і... нуды, што пануе ў закінутым шпіталі. З уцех у гэтым месцы — толькі секс, морфіі ды песні Вярцінскага.

Сцэнаграфія Таццяны Нерсісян гэты вобраз падтрымлівае. Рэалістычная прастора бальнічнага прыёмнага пакою «прарастае» ў глядзельную залу шмат'яруснымі нармамі для пацыентаў стацыянара і кутком шпітальнай аптэкі, дзе на паліцах побач з лекамі стаяць сальныя, а са слоіка на гледачоў пазірае галава папярэдняга Палякова. Як і спектакль, гэтая прастора шматзначная. З месца сустрэчы-суіснавання жыцця і смерці, дзе апошняе робіцца неад'емнай часткай паўсядзённасці, і нікога не здзіўляе асталяваны ў куде морт з нагамі нябожчыкаў замест вешалкі ды выкарыстанне аперацыйнага стала ў якасці ложка ці ваннай, шпіталь ператвараецца ў замкнёны свет шэрай будзённасці, абывацкасці і спыненага часу, з якога няма выйсця. Аднойчы трапіўшы сюды, доктар не пакідае гэтую прастору да самага фіналу спектакля — да сваёй смерці. І вось ужо яго галава ў слоіку займае на паліцы месца Леапольда Леапольдавіча. Наступнаму маладомудоктору, верагодна, будучы распаўядаць пра тое, як выдатна Сяргей Васільевіч праводзіў ампутацыі. Такое рашэнне рэжысёра і мастачкі міжволі прымушае задумацца: ці толькі морфіі стаў прычынай гібелі маладога лекара? Або да гэтага спрычыніліся таксама руціна, бясконцае плынь хворых целаў, непраглядная «цэпра егіпецкая» ды абывацкасць калег, якія спакойна назіралі за паступовым згасаннем Палякова?

Гісторыя аднаго доктара і адной хваробы ў спектаклі Яўгена Карняга ператвараецца ў даследаванне хваробы фізічнай і псіхічнай, медыкаў увогуле. Дзім'ятры Чуйкоў пераканаўча перадае няўпэўненасць свайго персанажа, нядаўняга студэнта, разгубленасць ад першай сустрэчы са смерцю, да якой пры ўсім багацці чорнага гумару спадар Карняг ставіцца

чалавек з наркатычнай залежнасцю можа заставацца добрым практыкам? Ці бясчэны быў лекар-марфініст для сваіх пацыентаў? Палякоў у тэксце Булгакава сцвярджае, што можа. Аднак рэжысёр і Дзім'ятры Чуйкоў даюць іншы адказ — скурчанай у куде падчас прыёму фігурай лекара, ванітаваннем, ад якога той пакутуе не менш за свайго пацыента пасля прынятых запар дзесяці парашкоў хініну, нарэшце — мёртвым немаўляткам на руках доктара.

Марфінізм Палякова, хвароба душы паўстае ў спектаклі больш страшнай за шматлікія цялесныя немачы, з якімі той мае справу кожны дзень. Намаганнямі рэжысёра і мастачкі на сцэне паўстае сапраўднае суквецце хворых целаў і іх фрагментаў. Нагрувашчаны на нарах безаблічныя пацыенты стацыянара, перакручаныя ногі, брыдкія галовы ствараюць праўдападобны вобраз знявечанай плоці (немагчыма не бывае прыгожай і ў спектаклі не эстэтызуецца) і нібыта перадаюць асаблівую опытку медыкаў — не асоба, а хвароба, «прафесійную дэфармацыю», выразна пададзеную ў паводзінах персаналя, што робіць уколы пацыентам, шпурляючы ў іх, бы дроцікі, шпрыцы. Лялькі, штучныя фрагменты целаў у спектаклі ўвогуле ўспрымаюцца ўвасабленнем нечага нездаровага, закаснае лага, сімвалам цялеснага і прайвай фізіялагічнага аспекту жыцця, няважна: ідзе гаворка пра пацыента ці інтымныя стасункі доктара і Ганны Кірылаўны.

На фоне лялечных целаў і іх немачаў захворванне, што ахоплівае не толькі плоць, але і псіхіку, душу Палякова — адзінага, дарэчы, хто ў спектаклі не мае двойніка-лялькі, — выглядае асабліва жудасным: «несапраўднасць» першых адцяняе рэалістычнасць пакут жывога чалавека. Пры гэтым, трымаючыся шчырай, непрыхаванай дэманстрацыі развіцця хваробы доктара, рэжысёр усё ж адмаўляецца ад натуралізму: спускаючы штора навінцы, лекар так і не зробіць сабе аніводнай ін'екцыі. Замест гэтага на аптэчнай паліцы кожны раз будзе з'яўляцца новая пасудзіна, што запаўняецца чырвонай вадкасцю — крывёй, разам з якой паступова пакідае Палякова жыццё.

Пасля заканчэння спектакля ясна разумееш: нічога здзіўнага ў звароце Карняга да Булгакаўскіх «Натакаў...» насамрэч няма. «Дзённікі» маладога лекара і марфініста даюць магчымасць работы з тэмамі, і раней неабываемымі рэжысёру: цялеснасцю, жыццём і смерцю, крохкасцю чалавека, нават здольнага вырвацца іншага з яе абдымкаў, перад няўмольнасцю і непрадказальнасцю лёсу. Тэмамі вечнымі, актуальнымі для кожнага, незалежна ад эпохі і прафесіі.

Кацярына ЯРОМІНА
Фота Ганны Шарко

дэталімі, вынаходлівымі рашэннямі, якія не пералічыць, і цудоўныя акцёрскія работы... Прааналізаваць, ахапіць усё немагчыма, як і вылучыць найбольш удалыя сцэны, аспекты пастаноўкі ці асобнага артыста — настолькі роўны і маналітны атрымаўся спектакль.

Выключную ролю адыграла ў гэтым ці не бездакорная работа рэжысёра з тэкстам. Карняг аб'яднаў «Нататкі...» з «Морфіем», апавяданнем, якое ў цыкл не ўваходзіць, ды адмыслова папрацаваў над вобразами персанажаў. Два дактары, нядаўні выпускнік універсітэта Бомгард і марфініст Палякоў, увасобіліся ў маладым лекары ў выкананні Дзім'ятры Чуйкова. Такое рашэнне звышарыгінальнай прыдумкай не назавеш, яно хіба не класічнае. Іншая справа, што гэтым рэжысёр не абмяжоўваецца, і зроблена ўсё віртуозна

пачаставацца сабачцы, а, прымаючы першыя ў сваім жыцці роды, малады лекар у прамым сэнсе з галавой загібляецца ў вывучэнне нетраў пацыенткі.

Уступленне ў прафесію адбываецца пад безупынным назіраннем калег, дакладнай каліяжанак: фельчаркі Ганны Кірылаўны, акушэркі Пелагеі Іванаўны і сядзелкі Аксінні. З аб'яднаннем «Натакаў...» і «Морфія», а тым больш у рэжысуры Карняга, у «жаночым складзе» не маглі не адбыцца змены. Ганну Кірылаўну ў выкананні Наталлі Кот-Кузьмы цяжка назваць слабай, няшчаснай ахвярай наркатычнай залежнасці Палякова. Чаго толькі варта чырвоныя туплікі спакусніцы — красамоўны эратычны вобраз. Разам з летуценнай Аксінняй, якую іграе Ганна Гаспадарык, і ўладарнай Пелагеяй Іванаўнай Святланы Цімохінай яны ўтвараюць рознахарактарнае

Міхаіл ФІНБЕРГ:

«Мая сям'я — мой аркестр»

Міхаіла Якаўлевіча Фінберга ведаюць як таленавітага музыканта з унікальным слыхам, глыбокім адчуваннем музыкі і надзвычай працаздольнага чалавека. Народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесар, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Рэспублікі Беларусь, Міхаіл Фінберг на ўсё жыццё «ажаніўся» з Яе Вялікасцю музыкай і застаецца верным ёй не адзін дзясятак гадоў.

Пад'ём у 5 гадзін раніцы, зарадка, хадзьба некалькі кіламетраў, гарбата і аўсяная каша без солі і цукру на сняданак, а ў 7 гадзін ужо ў працоўным кабінёце — так пачынае свой дзень маэстра. А потым бясконцыя рэпетыцыі, канцэрты і абсалютная адданасць працы.

Любоў з маленства

Міхаіл Фінберг нарадзіўся ў Мазыры ў 1947 годзе. Сям'я яго не была звязана з музыкай: бацька працаваў звычайным рабочым, маці — прачкай. Аднак хлопчыка захапіла музыка з самага маленства. «У 5 гадоў я адчуў, што мяне цягне да музыкі. У нас на кватэры жыў адзін самадзейны музыкант, ён іграў у духавым аркестры. Калі кватарант ішоў з хаты, я ўпютай браў яго інструмент. Гэта быў альт. Я імкнуўся выдзьмуць нейкія гукі. А брат навучыў мяне іграць на маленькім барабане піянерскія маршы», — успамінае Міхаіл Якаўлевіч. Любоў хлопчыка да музыкі была заўважана, і бацькі аддалі яго ў музычную школу па класе скрыпкі. Інструмент бралі напракат у музычнай школе, бо купіць свой у сям'і не было магчымасці. Так знакаміты дырыжор пачынаў музычную кар'еру.

Скончыўшы школу, Міхаіл Фінберг не змог з першага разу паступіць у Мінскае музычнае вучылішча. Пасля некалькіх няўдалых спроб ён вырашыў стаць выхаванцам вайсковага аркестра ў Курску. Там музыкант іграў на некалькіх інструментах, але спыніў выбар на трамбоне. Праз некалькі гадоў перавёўся ў Мінскае музычнае вучылішча, у вайсковы аркестр штаба БВА. Пазней паступіў у Белдзяржкансерваторыю па класе трамбона і скончыў яе экстрэнам за чатыры гады, а затым і аспірантуру пры ёй па спецыяльнасці «Аркестравае дырыжыраванне». Міхаіл Якаўлевіч увесь час імкнуўся быць бліжэй да эстрады, яго цягнула да дырыжорскай справы.

З 1970 да 1987 года Міхаіл Фінберг працаваў галоўным дырыжорам аркестра Мінскага дзяржаўнага цырка. Там ён стварыў калектыв, які па майстэрстве стаў найлепшым у сістэме цыркаў краіны. Дырыжор працаваў з выдатнымі знакамітымі майстрамі савецкага цырка, для якіх пісаў музыку і рабіў розныя аранжыроўкі. У адным з інтэрв'ю М. Фінберг адзначыў: «Калі я прыйшоў у цырк, мне было зусім мала гадоў — памойму, 22. Мне папачасціла, я застаў пакаленне артыстаў, якія прайшлі вайну і мелі высокія званні. Былі сярод іх і народныя артысты Савецкага Саюза, і лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі СССР. Карандаш — першы артыст, з якім я пачаў працаваць. Алег Папоў — з ім я шмат пра-

цаваў на Захадзе. Ігар Кіа — мой сябар. Валжанскі, Запашныя... З Валянцінам Філатавым працаваў у Японіі тры месяцы. Усе яны мяне выхоўвалі і навучылі самаму галоўнаму — працы. Я шчыраваў без выхадных і без водпуску, як і цяпер у гэтым аркестры. Самы вялікі адпачынак у мяне — 7-8 дзён».

Калектыв маэстра

21 лютага 1987 года Міхаіл Якаўлевіч быў прызначаны мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам Дзяржаўнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі, які ў 2005 годзе атрымаў статус нацыянальнага, а яшчэ праз пяць гадоў — акадэмічнага. Дырыжор разам з аркестрам узяў за мэту папулярызацыю беларускай нацыянальнай музыкі, багатай спадчыны нашых продкаў. Гэтай задачы ён прытрымліваецца і цяпер. Аркестр Фінберга прымае актыўны ўдзел у шматлікіх фестывалях у невялічкіх гарадах Беларусі: Заслаўі, Нясвіжы, Мсціславе, Тураве, Міры, Оршы і г. д. Маэстра прызнаецца: «Калі я выступаю ў малых гарадах і бачу вочы гледачоў у зале, то ўспамінаю сваю малую радзіму. Ёсць такая вёска Мялешкавічы пад Мазыром. Я сам з прастай сям'і. Бацькі заўсёды мяне вучылі, што трэба любіць сваю краіну, быць ёй карысным. Я пранёс гэта праз усё жыццё».

Кожны фестываль адраджае музычнае і духоўнае асяроддзе, з якога выйшла шмат вядомых кампазітараў. Акрамя гэтага, музычны калектыв на чале з Фінбергам стварыў больш за два дзясяткі праграм, прысвечаных класікам беларускай літаратуры, — Максіму Багдановічу, Янку Купалу, Якубу Коласу, Аркадзю

Куляшову, Уладзіміру Караткевічу, Адаму Міцкевічу, — своеасаблівую анталогію беларускай эстраднай песні.

Нацыянальны канцэртны аркестр стаў папулярным у многім дзякуючы «Славянскаму базару» ў Віцебску, у якім разам з вядомымі артыстамі прымаў удзел шмат разоў. Аркестр пад кіраўніцтвам Фінберга суправаджаў шмат якіх фестывалаў і ў Расіі. У Маскве яго калектыв правёў конкурс «Ступень да Парнаса», на тэлебачанні ім запісана 678 праграм «Адгадай мелодыю». Акрамя гэтага, з удзелам аркестра прайшло мноства навагодніх канцэртаў і аўтарскіх вечароў выдатных кампазітараў. У знак прызнання вялікага ўкладу Міхала Фінберга ва ўмацаванне творчых сувязей майстроў мастацтваў Расіі і Беларусі, высокага мастацкага і выканальніцкага майстэрства аркестра ў Маскве закладзена «Зорка Міхала Фінберга».

«У мяне многа сяброў у Маскве. Я сябрую з вядомымі артыстамі — Ларысай Долянай, Алай Пугачовай, Філіпам Кіркравым, Ігарам Дзямарыным. Я шчаслівы, што мне і ў Крамлёўскім палацы, і ў канцэртнай зале «Расія» давялося выканаць канцэрт Давіда Тухманова з выдатнымі расійскімі кампазітарамі. Чатыры разы я выконваў канцэрты Максіма Дунаеўскага. Мноства праграм Аляксандры Пахмутавай было сыграны таксама маім аркестрам. Усе кампазітары Расіі і Беларусі — блізкія мне людзі. Шмат каго, на жаль, ужо няма ў жывых, але я буду іх помніць, колькі будзе біцца маё сэрца. І іграць іх музыку», — адзначае Міхаіл Якаўлевіч.

Дарэчы, мала каму вядома, што Міхаіл Фінберг фактычна быў першым на

«Еўрабачанні» ад Беларусі. У 1995 годзе ён з'яўляўся дырыжорам аркестра падчас выступлення Філіпа Кіркорава з песняй «Калыханка для вулкана». Пазней Міхаіл Якаўлевіч увайшоў у журы НДТРК нацыянальнага адбору Беларусі на конкурс «Еўрабачанне».

Узнагароды і праца сёння

Дзейнасць Міхала Фінберга адзначана ордэнам Франциска Скарыны, падзякай і спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, прэміяй Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва, ганаровымі граматамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Міністэрства культуры Беларусі, творчых саюзаў. Міхаіл Якаўлевіч з'яўляецца ганаровым грамадзянінам гарадоў Мазыр і Нясвіж. У лютым 2012 года за адметныя заслугі ў развіцці Мінскай вобласці, якія атрымалі шырокае прызнанне ў рэгіёне і за яго межамі, яму прысвоена званне «Ганаровы грамадзянін Мінскай вобласці».

У красавіку гэтага года аркестр Фінберга прыняў удзел у рэспубліканскай акцыі «Майстры мастацтваў — дзецям». Заслужаны калектыв правёў міні-тур па сталічных установах адукацыі з музычнай скіраванасцю. «Музыка беларуская бязмежная. І ёй цікавіцца маладыя людзі. Я за тое, каб нашы дзеці ўсе былі выхаваныя, каб яны ведалі тую частку музыкі, якая сёння вельмі актуальная, як кажуць, сучасная», — падкрэсліў Міхаіл Якаўлевіч.

Так, у дзіцячай музычнай школе мастацтваў № 2 імя М. І. Аладава аркестр выканаў вядомыя творы Аляксея Туранкова «Лірычная песня», «Накцюрн», «Інтэрмецца», Дзмітрыя Лукаса «Фіалкі», Мануэля дэ Фалія «Танец агню» і знакаміты паланэз Міхала Клеафаса Агінскага «Развітанне з Радзімай». У дзіцячай музычнай школе мастацтваў № 1 імя Л. П. Александровскай выступілі вакальны гурт, джаз-бэнд і салісты заслужанага калектыву — лаўрэаты міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў. У іх выкананні прагучалі вядомыя джазавыя кампазіцыі Джона Ленана, Пола Макартні, Рычарда Роджэrsa, Гордана Гудвіна, Мэта Харыса. «Гэта вельмі цікавыя сустрэчы з таленавітай моладдзю, якая займаецца новай музыкай. Гэтая музыка нараджаецца ў Беларусі. Наш калектыв з вялікім задавальненнем прымае ўдзел у акцыі «Майстры мастацтваў — дзецям». І мы жадаем маладым музыкантам толькі аднаго — любіць сваю краіну і тварыць на яе карысць», — падкрэсліў маэстра. На XX Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі «Маладзечна-2021», які пройдзе з 11 да 12 чэрвеня, цэнтральнай падзеяй традыцыйна стане Нацыянальны конкурс маладых выканаўцаў беларускай эстраднай песні. Яго нязменным мастацкім кіраўніком з'яўляецца Міхаіл Фінберг.

Міхаіл Якаўлевіч на плыву сваёй музычнай дзейнасці знаходзіцца ўжо больш чым 30 гадоў. Ён не хавае гонару за свой аркестр — тут пачыналі творчы шлях шмат якіх таленавітых беларускіх артыстаў, выканаўцаў. Уласныя заслугі маэстра лічыць заслугамі калектыву. Міхаіла Фінберга па праве лічаць прафесіяналам з вялікай літары, таму што ён сапраўды жыве любоўю да музыкі. Маэстра прызнаецца: «Мае сябры — гэта мае музыканты. Мая сям'я — гэта мой аркестр. Дырыжор павінен быць чалавекам вельмі сабраным, імат працаваць над сабой, увесь час павялічваць прафесійнае майстэрства. Гэтак трэба дадаваць увесь свой час, усё жыццё». Наперадзе ў музычнага калектыву шмат планаў і творчых задум. Застаецца толькі чакаць іх здзяйснення.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК
Фота БелТА

Простыя рэчы

Некалькі карт з калоды таро

Паэт, прэзаік, калумніст, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» Дзмітрый Рубін мае незвычайнае захапленне — робіць расклады на картах таро. Ёсць людзі, якія прыходзяць да яго па парадку шмат разоў — сведчанне, што прадказанні здзяйсняюцца і працуюць. Дзмітрый не пачынае і не завяршае дня, не зрабіўшы пэўныя высновы для сябе, не выцягнуўшы некалькі карт з ёмкай калоды. Пра тое, што дае гэтае хобі, ён раскажаў карэспандэнту «ЛіМа».

Фота з асабістага архіва.

— Калі казаць пра варажбу і прадказанні, адразу ўяўляеш жанчыну цыганскай знешнасці з гіпнатычным позірам... Чаму ты захапіўся картамі?

— Маці калісьці рабіла на картах простыя расклады. Цяпер яна таго ўжо і не памятае, я ж помню ўсё: для дому, для лёсу, што было, што будзе, на што ты не спадзяешся і чым супакоіш сэрца. Я часам пытаўся: што азначае тое ці гэта.

Пасля паступіў у каледж. У жыцці маім пачалі адбывацца розныя хвалючыя падзеі, і я шукаў, як эмацыянальна за што-небудзь утрымацца, каб знайсці пэўную стабільнасць. Мяне кідала на эмацыянальных арэялах, і я знайшоў выйсце для гэтых эмоцый у картах. Зразумей: карты — добрая падтрымка, «падпітка». Ты быццам «цягнеш» адтуль штосьці, бо яно табе патрэбна. Ты верыш у гэта — і атрымліваеш тое, у што верыш, прычына — псіхасаматыка. Прышоў да высновы: на карты найлепш глядзець праз вобразнасць, якая ёсць у паэзіі... Пачаў раскладаць карты для людзей. Да мяне сталі хадзіць паўторна, многія — па шмат разоў. Адчуў, што карты мяне адцягваюць ад цяжкасці жыцця. Цяпер асэнсоўваю, што, мабыць, яны мяне і выцягнулі — праз іх быў дадатковы сэнс жыцця далей...

Бывала, хадзіў па калідоры, праводзячы перад шматлікімі дзвярыма рукой, і калі адчуваў, што патрэбна спыніцца, заходзіў і казаў, што чалавеку трэба, каб я яго выслухаў. І менавіта было гэта неабходна. Але тады я пра гэта не думаў...

І толькі аднойчы мой расклад не спадабаўся — калі я сказаў чалавеку, што ён моцна залежыць ад тых, хто побач.

— Калі таро сапраўды могуць прадказваць падзеі, чаму штодзень адбываецца столькі ўсялякіх няшчасцяў?

— Сутнасць усіх прагнозаў і прадказанняў у звязанні фактаў. Насамрэч ніякага звязвання няма, мы яго робім самі. У таро няма слова «прадказваць» — ёсць слова «чытаць». Калі мы кажам пра ўмоўную будучыню, то размова насамрэч не пра будучыню, а пра тое, што вынікае з дадзенай сітуацыі — не тое, што будзе, а тое, што настане. Калі кацішся на санках, а на траекторыі руху — дрэва, карты кажуць: «удар, сутыкненне!» То-бок праз таро адбываецца аналіз рэальнай падзеі і спроба зразумець, куды яна ідзе. Гаварыць пра будучыню ці мінуўшчыну — нічога не варта занятак. Людзі не могуць прадказаць на 10 дзён надвор'е — пра якія больш сур'ёзныя прадказанні можа ісці размова? Усе выпадкі, калі нібыта было штосьці прадказана, абсурдныя. Ніякай супадзенні. То-бок мы бачым той адзіны выпадак, які супаў, атрымаўся, але не бачым мільёну выпадкаў, якія не склаліся.

— Таму людзі слухаюць і вераць?

— Уключаюцца законы псіхалогіі. Хаця таро — гэта тое, што ты бачыш і гаворыш, але яно залежыць ад

таго, каму ты гэта гаворыш. Яно працуе ад таго, на колькі валодаеш прадметам. І тут патрэбны веды. У сваіх пошуках я захапіўся гностыкамі, і толькі праз гнастыцызм змог зразумець, што такое пекла і рай. Так, чалавек — частка, адарваная ад цэлага. І ўсё жыццё ён цягнецца да гэтага цэлага, агульнага. Чым бліжэй да яе, тым чалавеку лепей. Пекла ж — гэта разуменне таго, што ты ніколі не зможаш быць разам з цэлым. Рай — гэта калі ты там назаўсёды і цябе ніхто адтуль не выганіць... Гнастыцызм — гэта яшчэ і нумэралогія, бо распавядае пра лічбы. А ў картах лічбы — асноўнае. Такім чынам, гнастыцызм дае веды, што нясе карта. Напрыклад, «1» — гэта кропка. Далей мы глядзім, якая масць, і бачым, куды гэтая кропка збіраецца выліцца.

«2» — другая кропка, утварае лінію. Праз трэцюю кропку атрымліваецца трохкутнік, гэта і ёсць першы канфлікт і першая раўнавага. Бо ў нас упершыню ёсць тры плоскасці: даўжыня, шырыня, вышыня. «4» — упэўнены ў сабе імператар. Першая стабільнасць, якая ў нас ёсць. «5» — гэта калі ў нашу стабільнасць дадаюць «пятую нагу». Стабільнасць разбураецца, але гэта патрэбна для таго, каб ісці наперад. Для таго, каб была «6» — выбар. «7» — адназначна рух. «8» прымушае думаць: куды далей? «9» —пустэльнік: ты атрымаў усё, але ведаеш: зробіш крок — і ў цябе ўжо няма нічога. І, тым не менш, робіш гэты крок, каб не спыняцца на дасягнутым. Сімволіка — тое, на чым можна рэфлексаваць.

Таро працуюць як верш. То-бок любому паэту хочацца верыць: калі ты пішаш, то нешта адбываецца. Калі табе кепска, то нешта адбываецца. Што ёсць «штосьці», якое вагаецца, а карты — інструмент, праз які гэта неіснуючае ты можаш выявіць. Вось і хапешся за яго і спрабуеш усё перадаць.

— А ці няма ў картах небяспекі?

— На маю думку, гэта тое, што можа дапамагчы кожнаму. Раю ўсім звяртацца да карт таро і вывучаць, спрабаваць зразумець. Ты прачынаешся і думаеш: што я магу зрабіць? Выцягваеш карту, і яна падказвае: ты можаш зрабіць! Вечарам ты выцягваеш карту і бачыш: ты мог бы зрабіць.

Гутарыла Яна БУДОВІЧ

зваротная сувязь

Смелы ваяка Мішка

У «Літаратурнай анталогіі» на канале «Культура» Беларускага радыё гучыць раман Івана Мележа «Людзі на балоце» ў прачытанні артысткі Лікі Пташук. У «Радыёбібліятэцы» выходзіць твор Аскара Уайльда «Партрэт Дарыяна Грэя», чытае акцёр Алёг Вінярскі. Празаічныя творы кароткіх форм прапануе перадача «Літаратурныя гісторыі» ў вячэрнім эфіры выхадных.

Па выхадных у 10:05 пачынаецца праект «Дзіцячы радыётэатр». У яго межах прагучаць «Казкі дзядзечкі Рымуса» паводле Джоэля Харыса. А таксама творы Тараса Хадкевіча «Крынічка» і Міхася Лынькова «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў».

Чытанні для маленькіх ладзяцца таксама па буднях у межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». Штовечар у 21:00 гучыць «Вячэрняя казка» на добры сон.

Па выхадных для аматараў паэзіі гучыць праграма «Прачутым радком», якая гэтым разам прапануе вершы Васіля Віткі. Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара штотыднёвіка «ЛіМ».

У нядзелю ўвазе слухачоў — праект Навума Гальпяровіча «Сюжэт для вечнасці». Госця эфіру радыёверсіі праграмы «Суразмоўцы» — журналіст са Сморгоні Галіна Антонова.

15 мая — 115 гадоў з дня нараджэння Рывы Рубінай (Рэвекі Рувімаўны; 1906—1987), крытыка, літаратуразнаўца, прэзаіка, перакладчыцы. Пісала на яўрэйскай, рускай і беларускай мовах.

15 мая — 105 гадоў з дня нараджэння Ніны Тарас (сапр. Жданук) (1916—2006), паэтэсы.

15 мая — 85 гадоў з дня нараджэння Барыса Сачанкі (1936—1995), прэзаіка, перакладчыка.

15 мая 80-гадовы юбілей адзначае Мікалай Абабурка, мовазнавец.

15 мая — 50 гадоў з дня адкрыцця (1971) бібліятэкі і музея імя Францыска Скарыны ў Лондане.

16 мая — 110 гадоў з дня нараджэння Васіля Віткі (Крысько Цімоха Васілевіча; 1911—1996), паэта, прэзаіка, крытыка, заслужанага дзеяча культуры БССР.

16 мая — 100 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Мельнікава (1921—1993), краязнаўца, заслужанага работніка культуры Рэспублікі Беларусь.

16 мая — 85 гадоў з дня нараджэння Льва Караічава (1936—2001), прэзаіка, драматурга.

17 мая — 135 гадоў з дня нараджэння Стэфана Маркоўскага (1886—1949), музыканта, педагога, заснавальніка школы ігры на ўдарных інструментах.

17 мая 70-годдзе адзначае Ларыса Мурашка, кампазітар, педагог.

18 мая — 115 гадоў з дня заснавання (1906) першага беларускага легальнага выдавецтва «Загляне сонца і ў

наша аконца» ў Санкт-Пецярбургу. Існавала да 1914 г.

18 мая 80-гадовы юбілей святкуе Мікалай Бакуменка, скульптар.

18 мая — 80 гадоў з дня нараджэння Юрыя Корска (1941—2003), піяніста, педагога, заслужанага артыста БССР.

18 мая 75-годдзе адзначае Ігар Волчак, мультыплікатар, кампазітар, рэжысёр.

19 мая — 105 гадоў з дня нараджэння Натана Воранава (1916—1978), жывапісца, педагога, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

19 мая 85 гадоў спаўняецца Міхаілу Піліпенку, этнолагу, заслужанаму дзеячу культуры Рэспублікі Беларусь.

19 мая 80-годдзе святкуе Генадзь Цароў, кларнетыст, педагог, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь.

20 мая — 85 гадоў з дня нараджэння Мікалая Пашкевіча (1936—1972), літаратуразнаўца, краязнаўца, педагога.

20 мая — 85 гадоў з дня нараджэння Пятра Суцько (1936—2010), журналіста, заслужанага работніка культуры БССР.

21 мая — 105 гадоў з дня нараджэння Алены Кашынай (1916—2006), актрысы.

21 мая 90-гадовы юбілей адзначае Якун Хайрулін, плакатыст, жывапісец, акварэліст, афарміцель.

21 мая 90-годдзе святкуе Леанід Дзянісаў, член Саюза пісьмennisкаў Беларусі.

Віцебскае абласное аддзяленне СІБ запрашае

20 мая — на творчыя сустрэчы з Г. і С. Трафімавымі ў дзіцячую бібліятэку № 2 г. Мінска: «Пабачыць цуды вакол нас» (11.00); «Ці ведаеце вы кустоўе?» (12.00); «Па старонках кніг серыі "Расповеды Дзеда Прыродаведа"» (13.00).

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьмennisкаў Беларусі»,
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія:
Таццяна Арлова
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў
Віктар Гардзей

Уладзімір Гніламёдаў
Вольга Дадзімава
Жана Запартыка
Анатоль Казлоў
Анатоль Крэйдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Вячаслаў Нікіфараў
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 377-99-72

адказны сакратар — 377-99-72
адзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
адзел прозы і паэзіі — 317-20-98
адзел мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друк
06.05.2021 у 11.00
Ум. друк. арк. 3,72
Наклад — 707

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва "Беларускі Дом друку"»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1.
Індэкс 220013
Заказ — 1135
Д1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацый. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.